

AS Norma

2 0 0 8

AASTARAAMAT

3	JUHATUSE ESIMEHE PÖÖRDUMINE
4	TEGEVUSARUANNE
25	KONSOLIDEERITUD RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANNE
25	Juhatuse kinnitus konsolideeritud raamatupidamise aastaaruandele
26	Konsolideeritud bilanss
27	Konsolideeritud kasumiaruanne
28	Konsolideeritud omakapitali muutuste aruanne
29	Konsolideeritud rahavoogude aruanne
30	Üldinformatsioon
30	Raamatupidamisarvestuse põhimõtted ja hinnangud
37	Lisad konsolideeritud finantsaruannetele
37	Lisa 1 Raha ja raha ekvivalendid
37	Lisa 2 Finantsvarad
38	Lisa 3 Nõuded
38	Lisa 4 Ettemaksed
38	Lisa 5 Varud
39	Lisa 6 Pikaajalised nõuded
40	Lisa 7 Materiaalne põhivara
41	Lisa 8 Immateriaalne põhivara
42	Lisa 9 Kasutusrent
42	Lisa 10 Võlad
42	Lisa 11 Ettemaksed
42	Lisa 12 Lühiajalised eraldised
43	Lisa 13 Aktsiakapital
43	Lisa 14 Segmentide informatsioon
45	Lisa 15 Müüdüd toodete kulu
45	Lisa 16 Turustuskulud
45	Lisa 17 Tootearenduskulud
46	Lisa 18 Üldhalduskulud
46	Lisa 19 Muud äritulud
46	Lisa 20 Muud ärikulud
47	Lisa 21 Finantstulud / -kulud
47	Lisa 22 Tulumaks
47	Lisa 23 Personalikulud
48	Lisa 24 Tehingud seotud osapooltega
48	Lisa 25 AS Norma kontserni peamised finantsriskid
51	Lisa 26 Bilansipäevajärgsed sündmused
52	Lisa 27 AS Norma (emaettevõtte) konsolideerimata põhiaruanded
55	AUDIITORI JÄRELDUSOTSUS
56	MAJANDUSAASTA KASUMIJAOTAMISE ETTEPANEK
57	JUHATUSE JA NÕUKOGU ALLKIRJAD 2008. A MAJANDUSAASTA ARUANDELE
58	Üle 10% aktsiaid omavate aktsionäride nimekiri
59	Müügitulu EMTAK'i järgi

AS NORMA JUHATUSE ESIMEHE PÖÖRDUMINE

Lugupeetud aktsionärid,

Täna teid usalduse eest ja ennekõike soovin avaldada tunnustust kõikidele töötajatele pühendunud ja ennastsalgava töö eest 2008.aastal, mil saavutasime erakordse tulemuse.

2008. aasta kujunes AS Normale vastandlikuks: kui üheksa kuu vältel tootsime ja lähetasime oma klientidele kaupu kõigi aegade rekordgraafikus, siis aasta viimases kvartalis jõudis ülemaailmne autotööstuse kriis meieni. Algas tellimuste järsk langus, mis on 2009. aastal jätkuvalt süvenemas.

Kontserni käive kasvas 2008. aastal 9% ulatudes 88 miljoni euroni. Müük Venemaale tõusis 39%, 82% sellest kasvust saavutati ohutussüsteemide müügi arvel AvtoVAZ-i Kalina ja Priora seeria autodele. Seega tagasid käibekasvu nii meie traditsiooniliste toodete – autoohutusrihmade suurenenud tärned kui ka uue tootesegmendi - autoohutussüsteemide laialdasem kasutamine Vene autotootmises.

Kui meie idaturgudel algas käibelangus augustis ja tootmist tõmmati koomale alates novembrist-detsembrist, siis lääneklientide müük kahanes juba aasta esimesel poolel ning tootmise pidurdamisega alustati augustis. AS Norma ohutusrihmade tärned Fordi gruppi kuuluva Volvo Belgia ja Rootsi tehastesse, Saab Automobile'i ning Volvo Groupile vähenesid 22% 1,88 miljoni tükini.

Autoohutusrihmade komponentide tootmine ja müük Euroopasse õnnestus hoida 2007. aasta tasemel tänu uute toodete juurutamisele, mis kompenseeris autotootmise languse sel turul.

9% käibe kasvu juures suurenes AS Norma ärikasum 19% ja puhaskasum 30%. Vastuolulise 2008. aasta esimese 9 kuu märksõnadeks olid võimsuste maksimaalne ärakasutamine, produktiivsuse tõstmine ja pidev parendustegevus tagamaks klientide üha suurenevate tellimuste kvaliteetset ja tähtaegset täitmist. Aasta viimase kvartali olulisemaks ülesandeks oli kiire ja adekvaatne kohanemine muutunud turuolukorraga.

Kui 2008. aasta augustikuus oli AS Norma 1001 töötajat, siis aasta lõpuks langes nende arv 918-ni. Rakendati osalist tööaega ja alustati tootmise ümberkorraldamist.

2009. aasta algus on toonud kaasa üleilmse autotööstuse kriisi süvenemise. Paljud suured autotootjad on likviidsusraskustes ja nende jätkusuutlikkus on sõltuv riikide finantsabist.

Ka AS Norma klientide olukord on keeruline ja nende tootmismahud on madalad, tootmine ebarütmiline ja tellimuste prognoosid hankijatele väga lühiajalised.

Neis tingimustes jätkab AS Norma juhatus ettevõtte töö ümberkorraldamist eesmärgiga saavutada tegevuse võimalikult suur paindlikkus ja säästlikkus.

Paljude aastate jooksul rakendatud kaalutletud finantsstrateegia võimaldab kontsernil siseneda autotööstuse kriisi võlgnevusteta ja tugeva bilansiga. Seetõttu on AS Norma, vaatamata praegusele kivina kukkuvale käibe ja negatiivsele rahavoole, suuteline jätkama ettevõtte arendamist pikaajalise strateegia suunal. Nõudluse vähenemine on tekitanud autotööstuse allhankijate turul olukorra, kus paljud tootjad ja nende allhankijad on likviidsusraskustes ja on sunnitud oma võimalusi ümber hindama. Muutuvas turuolukorras on ka AS Norma juhatus asunud autoohutuskomponentide arendusprojekte üle vaatama, riske ja võimalusi uuesti hindama.

AS Norma juhatus on seisukohal, et tugev finantsseis avab kontsernile tööstusharu kriisisituatsioonis haruldasi võimalusi oma positsiooni ja konkurentsivõime tugevdamiseks.

Peep Siimon
AS Norma juhatuse esimees
Tallinnas, 27. märtsil 2009.a.

TEGEVUSARUANNE

Tegevusvaldkond

AS Norma (edaspidi ka "emaettevõtte") ja tema tütarettevõtte (edaspidi koos ka "kontsern") peamine tegevusvaldkond on autoohutussüsteemide, sealhulgas autoohutusrihmade ja nende komponentide tootmine ja müük. Valmistatakse ka autodetaile ning stantse ja plastivaluvorme pressidele. Inse-neriteenust osutatakse autoohutussüsteemide ning ohutusrihmade komponentide väljatöötuse ning adapteerimise vallas.

Tegevuskeskkonna areng

Turud

2008 – kriisi algus autotööstuses, 2009 – kriisi süveneb

2008. aasta kujunes autotööstusele pöördeliseks. Aastaid kestnud uute autode müügi kasv asendus langusega. Euroopas ja USA-s algas müügi vähenemine juba aasta esimeses pooles ja aasta kokkuvõttes olid langusnumbrid vastavalt –8,4% ja –18%. See sundis autotootjaid vähendama tootmismahтусid. Globaalne autotootmine kahanes 4%. Lääne-Euroopa riikides kukkus tootmine 9% ja kuigi Ida-Euroopas tuli koosteliinidelt 6% rohkem sõidukeid, vähenes kokkuvõttes tootmine 5%. Põhja-Ameerikas ulatus langus 16%-ni, sealjuures kolme suure (GM, Ford ja Chrysler) väljalase oli aasta varasemast 21% madalam. Kriis kulmineerus neljandas kvartalis, mil globaalne tootmise langus jõudis 20%-ni võrreldes 2007. aastaga. Euroopas hinnatakse mahtude vähenemiseks 30%, Põhja-Ameerikas 26%.

AS Norma ühel olulisemal turul Venemaal jätkus 2008. aasta esimese seitsme kuu vältel automüügi kasv. Esimesed tagasilöögid turul ilmnesid augustis ja edaspidi langus üksnes süvenes. Aasta kokkuvõttes realiseeriti Venemaal 15% enam uusi sõiduautosid kui 2007. aastal. Sealjuures vähenes kodumaiste autode müük 8% 700 000 autoni, Venemaal koostatud välismaiste mudelite realisatsioon kasvas 32% 580 000 autoni ja importautode müük suurenes 24% 1 500 000 sõidukini. Seega imporditud uute autode turuosa tõusis 50%-lt 54%-ni, Venemaal väljatöötatud mudelite müügi osatähtsus langes 32%-lt 25%-le ja Venemaal koostatud välismaiste autode turuosa kasvas 3%-lt 21%-ni.

AvtoVAZ-i müük Venemaal vähenes 6% 622 000 autoni,

samas säilitati ekspordimaht (106 000) 2007. aastaga võrreldes samal tasemel. Ladasid müüakse 30 riigis. 19% ja 40% kasvas AvtoVAZ-i uuemate mudelite Lada Kalina (94 000) ja Lada Priora (128 000) realisatsioon.

2008. aastal toodeti Venemaal "ASM-Holding" andmetel 1 457 000 sõiduauto, see oli 14% enam kui aasta varem. Kasvu vedas välismaiste mudelite koostamise kasv, mille osatähtsus jõudis 40%-ni, samal ajal kodumaiseid autosid toodeti üksnes 5% rohkem. Välismaiste autode koostamise liider oli taas kord Kaliningradi "Avtotor" (Chevrolet, BMW jt mudelid) enam kui 100 000 sõidukiga, Taganrogis (valdavalt Hyundai) koostati 96 000, "Avtofarmoses" (Dacia Logan) 73 000, Fordi tehases (Ford Focus) 65 000 ja Volkswageni tehases (Škoda ja VW mudelid) 63 000 autot.

AvtoVAZ ületas 2008. aastal esimest korda 800 000 auto valmistamise piiri. 8% kasv jäi alla plaanitud 11%-le, kuna aasta lõpus asuti kriisi tingimustes tootmismahthe piirama. Teiste Venemaa tootjate, nagu GAZ, IžAvto, UAZ, mahud vähenesid. GM-AvtoVAZ-is (AvtoVAZ-i ja General Motorsi ühissetevõtte) toodeti 55 000 autot Chevrolet Niva nagu aasta varemgi, müüdi 2,4% vähem autosid kui aasta varem (2008. aastal 53 300; 2007. aastal 54 600 autot).

Kuna autode realisatsioon Venemaal langes alates augustist, aga tootmist asuti piirama alles novembrist, on ekspertide arvates laovarud sellal suurenenud enam kui 100 000 auto võrra. Enamik autotootjaid peatas seetõttu liinid tavapärase kahenädalase jõulupuhkuse asemel aastavahetusel terveks kuuks. Paraku järgnes 2009. aasta jaanuaris järsk müügi langus: 33% võrreldes 2008. aasta jaanuariga ja 44,5% võrreldes detsembriga. Rubla kursi nõrgenemise tõttu tõstis enamik automüüjaid aasta alguses hindu, samuti ei ole taastunud ostjate krediitvõimalused.

AS Norma inertsrulliga autoohutusrihmade müügimahtudes idaturule toimus 2008. aastal tõus 9%, müüdüd autoohutussüsteemide kogus suurenes 124%.

Lääne autoturul osaleb AS Norma eelkõige koostöös emaettevõtte Autoliv AB grupiga. Autoohutusrihmade müügi suuri maks lõppkliendiks on Volvo Car Corporation. AS-is Norma koostatud ohutusrihm tuuritakse nii Volvo Belgia kui Rootsi tehastesse, väiksemal määral ka Hiinasse. Ohutusrihm tuuritakse ka Saab Automobile'i, Volvo Groupi (Volvo Trucks, Volvo Buses) mudelitele. 2008. aastal Autolivi kaudu tuuritud

rihmade kogus langes 22% 1,88 miljoni tüki (2007. aastal 2,41 miljonit tükki).

Tooraine

Terase hind kerkis taas

AS Norma tootmises kasutatava tooraine ja materjalide hinnad liikusid 2008. aastal võrreldes 2007. aastaga eri suundades: terase hind tõusis 13%, elektrooniliste ostutoodete hind 7% ja terasest valmistatud ostukomponentide maksumus 1% võrra; värviliste metallide ja värvilisest metallist valmistatud ostutoodete hinnad langesid 2007. aasta teisel poolel alguse saanud trendi järgides 6%.

Majanduskeskkond Eestis

AS Norma ekspordib 98-99% oma toodangust. Meie partnriteks on autotootjad ja nende allhankijad. See on tööstusharu, kus hinnasurve on erakordselt tugev ning pidev müügihinna langus on norm. 2008. aastal alanud langus teravdab konkurentsi veelgi, kuna kõikjal on tootmisvõimsuste ülejääk. Samas impordib AS Norma enamjao materjalidest, mille hind on suuresti sõltuv tooraine hindadest maailmaturul. Viimaste aastate kõrge inflatsiooni tõttu Eestis on ettevõtte tootmiskulud märkimisväärselt tõusnud. 2008. aastal avaldasid ettevõtte konkurentsivõimele ebasoodsat mõju elektri, vee, gaasi, transpordi ja sisseostetavate teenuste kallinemine ja töötajate kasvanud palgaootused. Pikemas perspektiivis muutub kontserni arengut takistavaks faktoriks tootmistehnoloogiate allhankevõimaluse piiratus Eestis.

Äritegevuse hooajalisus

Traditsiooniliselt madal automüük Venemaa turul jaanuaris on süvenenud pikkade uusaastapühade kehtestamisega 2005. aastast. Rootsi autotootjad on kollektiivselt puhkusel juulis ning detsembris jõulude ja uusaasta vahelisel ajal. Neil perioodidel on ka AS Normas kui tarnija käive madalam.

2008. aasta teises pooles jõudis autotööstus ületootmise tõttu olukorda, kus asuti tootmist ajutiselt seiskama, Lääne-Euroopas juba alates septembrist, Venemaal novembrist. Seetõttu jäid klientide tellimused AS Normale 2008. aasta neljandas kvartalis madalamaks kui eelnevatel perioodidel.

Majandusaasta sündmused

Arendusprojektid

Autoliv lõpetas logistikateenuste osutamise Volvo Car'ile ja sulges oma logistikakeskuse Belgias, kuna Volvo Car Genti tehas asus seda teenust alates 1. maist 2008 ise haldama. See tähendas AS-le Norma otsetarneid autotootja koosteliinidele alates 1. maist. Teises ja kolmandas kvartalis korraldati ümber mitmeid tootmis-, kvaliteedi- ja logistikaprotsesse.

2008. aastal jõudis lõpule AvtoVAZ Priora teise faasi täis- turvavarustusega (kaks õhkpatja, eelpingutite ja jõupiirajaga ohutusrihmad, elektroonikaplokk) mudelite väljatootlus ja tootmisesse juurutamine. Norma on koostöös Autoliviga turvasüsteemi väljatöötaja ja tarnija.

Koostöös Tallinna Tehnikaülikooliga jätkusid AS Norma tootmisele vajalikud materjaliuuringud.

Tootmine

Ebastabiilsed tootmismahud

Kui ohutusrihmade koostamise mahud olid 2007. aastal stabiilsed, suuremate kõikumisteta kuude löikes, siis 2008. aasta erines oluliselt. Teises ja kolmandas kvartalis kasvasid klientide tellimused ja nappis tootmisvõimsusi. Sõlmiti ajutisi töölepinguid, tehti ületunnitööd ja mõnede tootmiseadmete täieliku koormatuse tõttu ei olnud võimalik uute komponentide tellimusi vastu võtta. Alates oktoobrist tellimused vähenesid ja tootmisvõimsusi asuti piirama. Ajutisi töölepinguid ei pikendatud, töötajate arv vähenes 1001-lt augustis aasta lõpuks 918-le. Alates 20. oktoobrist rakendati algul Autolivi ohutusrihmade koostamise divisjonis ja seejärel kogu kontsernis osalist tööaega.

2008. aastal jätkus uute autoohutusrihmade ja autokomponentide ning uudsete tootmisprotsesside juurutamine. Peale tavapäraste valmistati ette uut tüüpi ohutusrihma rulli korpuse tootmine, ohutusrihma keelte tootmine uuele kliendile, kõrge tootlikkusega täisautomaatne ohutusrihma keele tootmiseseade ja pidurisüsteemi komponentide tootmine uuele kliendile.

Kvaliteedi juhtimine

AS-s Norma valmistatavad autode ohutusrihmad ja hoidesüsteemid peavad päästma inimelusid

Kvaliteedi kõrge tase on vältimatu, et olla usaldusväärne turvasüsteemide ja komponentide tarnija autotööstusele

ning on eelduseks uute klientide ja tellimuste võitmiseks. Meie eesmärgiks on kliendi rahulolu kindlustamine, tarnides tähtaegselt kliendi nõuetele vastavaid tooteid ja hoides alal kliendi-tarnija kasumlikke ärisuhteid.

2008. aastal parendasime oma kvaliteedinäitajaid ja saavutasime klientidelt tagastatud toodete arvuks miljoni toote kohta (PPM) 6,5 ning tarnetäpsuseks 99,2%. Samuti oli meil positiivne trend tootmisprotsesside stabiilsuse ja efektiivsuse parendamisel ning meie tarnijate kvaliteedi teostusel.

Toodete kvaliteedi kindlustamiseks ja tootmisprotsesside parendamiseks kasutame autotööstuse erinõuetele ISO/TS 16949 vastavat kvaliteedijuhtimissüsteemi ja Autolivi tootmissüsteemi (APS), mille järjepidev juurutamine on parendanud tõrgete vältimist ja varajast avastamist tootmisprotsessis ning põhjuste efektiivset kõrvaldamist, tõstnud töötajate kvaliteediteadlikkust ja omavastutust, tugevdanud standardite täitmise distsipliini, aidanud tõsta tootmisprotsesside efektiivsust ja juurutada kliendi vajadustega juhitud just-in-time-tootmist.

Toodete kontrollimine ja katsetamine toimub nüüdisaegsete vahendite ja professionaalse kaadriga varustatud tootmisüksuste laborites ning ISO/IEC 17025 nõuetele akrediteeritud Ohutusrihmade Katsekeskuses.

2008. aastal kliendikeskse poliitika rakendamise ja toodete kõrge kvaliteedi tõenduseks on Venemaa autotööstuse liidri AvtoVAZ-i hinnang "eeskujulik tarnija".

Aruandeaastal toimunud investeeringud

2008. aastal investeeriti kontsernis uute tehnoloogiate juurutamiseks, tootmisvõimsuste laiendamiseks, tootmisprotsesside efektiivsuse tõstmiseks ja töökeskkonna kaasajastamiseks 50,9 miljonit krooni.

Kontserni 2008. aasta investeeringud jagunesid valdkonniti järgmiselt:

Metallitöötlemise seadmed	19,1 miljonit krooni
Koosteliinid	10,0 miljonit krooni
Termoplastautomaadid	9,2 miljonit krooni
Rakised	1,5 miljonit krooni
Infotehnoloogia	1,7 miljonit krooni
Hoonete ja rajatiste remont	4,8 miljonit krooni
Kvaliteedikontrolli seadmed	4,6 miljonit krooni

Kontserni tähtsamad näitajad

Majandustegevus	2008	2007	2006	2005	2004
Müügitulu (miljonit krooni)	1382,1	1263,9	1047,5	975,6	986,3
Muutus võrreldes eelmise aastaga	9%	21%	7%	-1%	
Brutokasum (miljonit krooni)	200,0	190,9	166,3	167,1	179,0
Muutus võrreldes eelmise aastaga	5%	15%	0%	-7%	
Brutokasumi määr ¹	14,5%	15,1%	15,9%	17,1%	18,1%
Ärikasum (miljonit krooni)	124,0	104,2	91,5	93,3	113,9
Muutus võrreldes eelmise aastaga	19%	14%	-2%	-18%	
Ärikasumi määr ²	9%	8,2%	8,7%	9,6%	11,5%
EBITDA (kasum enne finantstulusid ja makse ning amortisatsioonikulu, miljonit krooni)	177,5	166,5	152,8	156,1	171,5
Muutus võrreldes eelmise aastaga	7%	9%	-2%	-9%	
Kasum enne makse (miljonit krooni)	154,8	124,5	105,4	104,1	123,6
Muutus võrreldes eelmise aastaga	24%	18%	1%	-16%	
Maksueelse kasumi määr ³	11,2%	9,9%	10,1%	10,7%	12,5%
Puhaskasum (miljonit krooni)	137,2	105,9	85,7	83,3	105,0
Muutus võrreldes eelmise aastaga	30%	24%	3%	-21%	
Puhaskasumi määr ⁴	9,9%	8,4%	8,2%	8,5%	10,6%
Käibekapital ⁵ (miljonit krooni)	709,2	578,6	513,7	366,0	440,1
Käibekapitali tootlus ⁶	1,9	2,2	2,0	2,7	2,2
Tulude suhe omakapitali (ROE) ⁷	14,0%	11,7%	9,9%	9,9%	12,9%
Tulude suhe varadesse (ROA) ⁸	12,7%	10,0%	8,6%	8,8%	11,0%
Töötajate keskmine arv kuus	969	972	912	915	873
Muutus võrreldes eelmise aastaga	0%	7%	0%	5%	

1 Brutokasumi määr – brutokasumi protsent müügitulust

2 Ärikasumi määr – ärikasumi protsent müügitulust

3 Maksueelse kasumi määr – maksueelse kasumi protsent müügitulust

4 Puhaskasumi määr – puhaskasumi protsent müügitulust

5 Käibekapital – käibevara, v.a raha ja raha ekvivalendid (deposiidid tähtajaga < 3 kuud; intressifondiosakud) miinus lühiajalised kohustused

6 Käibekapitali tootlus – müügitulu suhe käibekapitali

7 ROE – puhaskasumi suhe omakapitali

8 ROA – puhaskasumi suhe varadesse

Aksia ja dividendiga seotud näitajad	2008	2007	2006	2005	2004
Aksiate arv	13,2	13,2	13,2	13,2	13,2
Tulu aksia kohta ⁹ (krooni)	10,4	8,0	6,5	6,3	8,0
Dividend aksia kohta (krooni)	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0
Omakapital aksia kohta ¹⁰ (krooni)	74,1	68,7	65,7	64,2	62,9
Dividendi suhe puhastulusse	0,5	0,6	0,8	0,8	0,6
Aksia hinna ja tulu suhe (P/E) ¹¹	3,9	9,8	12,3	16,3	12,8

9 Tulu aksia kohta – puhaskasum aksia kohta Eesti kroonides: ettevõttel ei ole potentsiaalselt emiteeritavaid lihtaktsiaid, mistõttu on lahustatud puhaskasum aksia kohta sama, mis tavapuhaskasum aksia kohta.

10 Omakapital aksia kohta – kogu omakapital aksia kohta kroonides

11 P/E – perioodilõpu aktsiahinna suhe puhaskasumisse aksia kohta

Müük

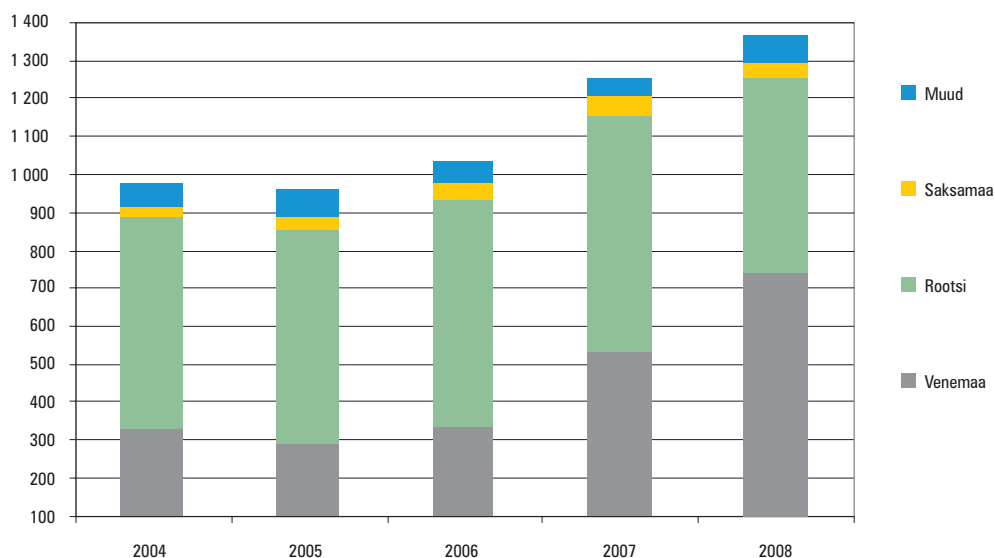
Kontserni müüki kasvatas eelkõige autoohutussüsteemide müük

Kontserni müügitulu 2008. aastal oli 1382 miljonit krooni, mis on 9% enam kui 2007. aastal (1264 miljonit krooni). 64% (2007. aastal 75%) müügitulust moodustasid ohutusrihmad. 12%-lt 23%-ni käibest tõusis autoohutussüsteemide müük AvtoVAZ-i Kalina ja Piora seeria autodele. Ohutusrihma komponentide müük Autolivi teistele ettevõtetele moodustas 6% müügist (2007. aastal 5%), koostude müük 4% (2007.

aastal 6%). Muude toodete ja teenuste seast olid olulisemad stantside ja pressvormide müük ning ohutussüsteemide väljatöötamise alaste inseneriteenuste osutamine, ulatudes kokku 3% (2007. aastal 3%) netokäibest.

AS Norma eksportis 99,0% (2007. aastal 98,9%) toodangust. Tähtsaimaks AS Norma ekspordituruks tõusis 2008. aastal taas Venemaa 54%-ga käibest (2007. aastal 43%), Rootsi eksporditi 37% (2007. aastal 49%) ja 3% Saksamaale (2007. aastal 4%).

Eksport 2004–2008 (miljonit krooni)

Müük Venemaale kasvas 39% (2007. aastal 60%), 82% (2007. aastal 71%) sellest kasvust saavutati ohutussüsteemide müügi arvel. Eksport Rootsi kahanes 18%, Saksamaale 19%.

Müük emattevõtte Autoliv allüksustele kahanes 2007. aastaga võrreldes 14% 566 miljoni kroonini (2007. aastal 661 miljonit krooni). 74% (2007. aastal 79%) netokäibest Autolivile moodustas ohutusrihmade müük. Tarnitud rihmade kogus langes 22% 1,88 miljoni tüki (2007. aastal 2,41 miljo-

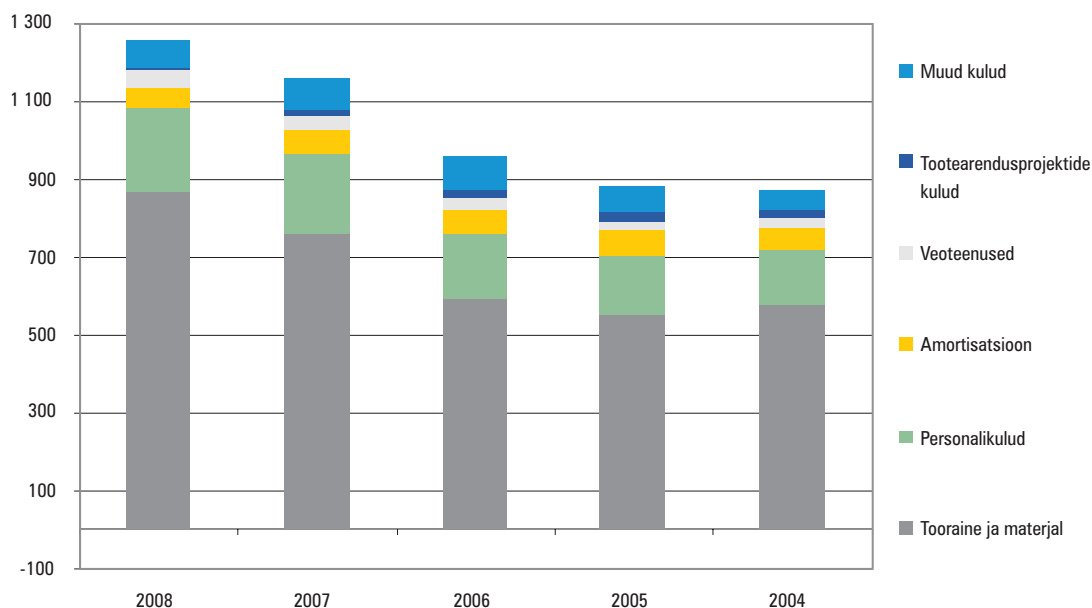
nit tükki).

Teised suuremad läänepoolsed kliendid olid Khimaira (Volvo bussid), Karosa, Iris Bus-IVECO, Intersafe ning Van Hool, kellele põhiliselt tarnitakse ohutusrihmade busside ja veoautode tarbeks. Müük sellesse sektorisse kahanes 2007. aastaga võrreldes 2%.

Kulud

Tooraine-, tööjõu- ja energiakandjate kulud kasvasid endiselt nii absoluutväärtuses kui ka protsentuaalselt käibest

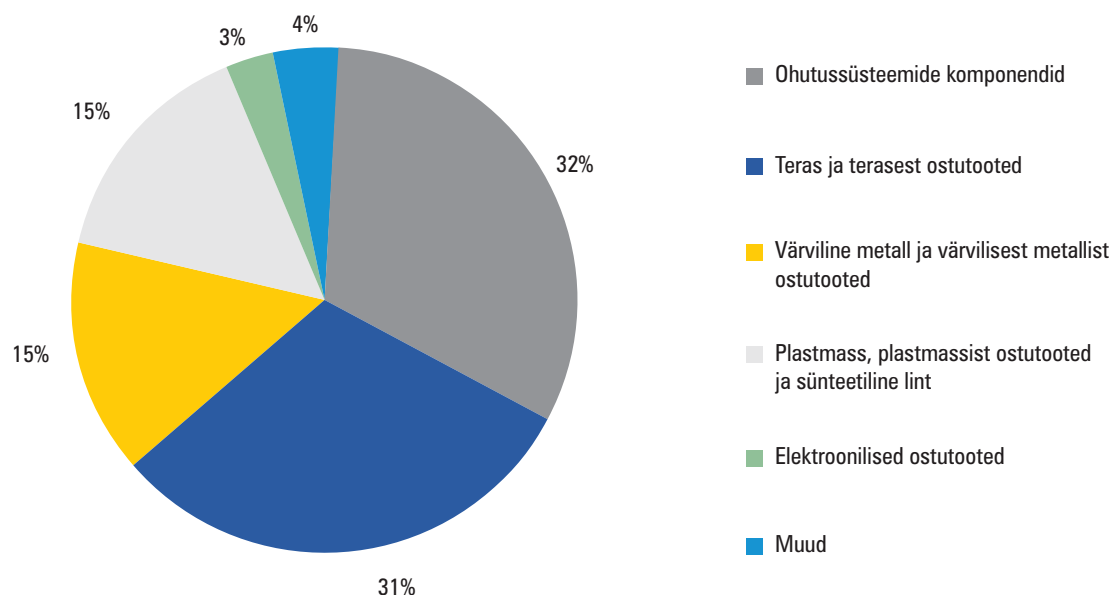
Tegevuskulud 2004–2008 (miljonit krooni)

2008. aastal kulud toorainele ja materjalidele kasvasid 13,5%, s.o 103 miljoni krooni võrra 866 miljoni kroonini, moodustades käibest 62,6% (2007. aastal 60,3%). Materjalikulu osatähtsus käibes tõusis 10% autoohutussüsteemide müügi kasvu tõttu, materjalikulu osatähtsus langes 9% Autolivile tarnitavate ohutusrihmade koguse languse tõttu. Samas kasutati Autolivile tarnitavates ohutusrihmades 2008. aastal vähem AS-s Norma valmistatud komponente kui kahel eelnenud aastal (2008. aastal 62 miljoni krooni väärtuses; 2007. aastal 79; 2006. aastal 74; 2005. aastal 62 ja 2004. aastal 23 miljoni krooni väärtuses).

Traditsioonilise toodangu materjali kulu tõusu mõjutas enim terase ja terase hinnast sõltuvate ostetud komponentide 13% ja elektrooniliste ostutoodete 7% hinnatõus ning värviliste metallide ja neist valmistatud komponentide 6% hinnalangus. Kokku tõusis traditsioonilise toodangu materjalikulu võrreldes 2007. aastaga 0,5% käibest.

Ostetud materjalide ja tooraine jaotus 2008. aastal

2008. aastal tõusid kulutused gaasile, elektrile ja veele 14% (2007. aastal 13%), ulatudes 19 miljoni kroonini ja moodustades müügikäibest 1,4% (2007. aastal 1,3%).

Personali tööjõukulu oli 2008. aastal 220 miljonit krooni, kasv võrreldes eelmise perioodiga 9,6%, s.o 19 miljonit krooni. Sealjuures maksti palkadeks 169 miljonit krooni (2007. aastal 155 miljonit krooni), sotsiaalmaksu tasuti 51 (2007. aastal 46) ja töötuskindlustusmaksu 0,4 (2007. aastal 0,4) miljonit krooni. Tööjõukulu osatähtsus netokäibes moodustas 15,9% (2007. aastal 15,9%). Personalikulu tõus tootmisüksustes oli 10,4%.

Töötajate keskmine arv kuus oli 969, mis oli kolme töötaja võrra vähem kui eelnenud aastal, keskmine tööjõukulu kasv töötaja kohta võrreldes eelnenud aastaga moodustas 9,9%.

Tootearenduskulud vähenesid 2008. aastal 14 miljonit krooni, ulatudes 16 miljoni kroonini, mis oli käibest 1,2% (2007. aastal 2,4%). Kulude languse peamine põhjus oli käimasolevate ohutussüsteemide väljatöötusprojektide lõppemine 2008. aastal.

Kasum ja rentaablus

Ärikasumi tõus 19%

Kontserni brutokasum oli 2008. aastal 200 (2007: 191) miljonit krooni, mis oli 14,5% (2007. aastal 15,1%) käibest. Brutokasumi kasv 4,7%, s.o 9 miljoni krooni võrra, tulenes käibe kasvust.

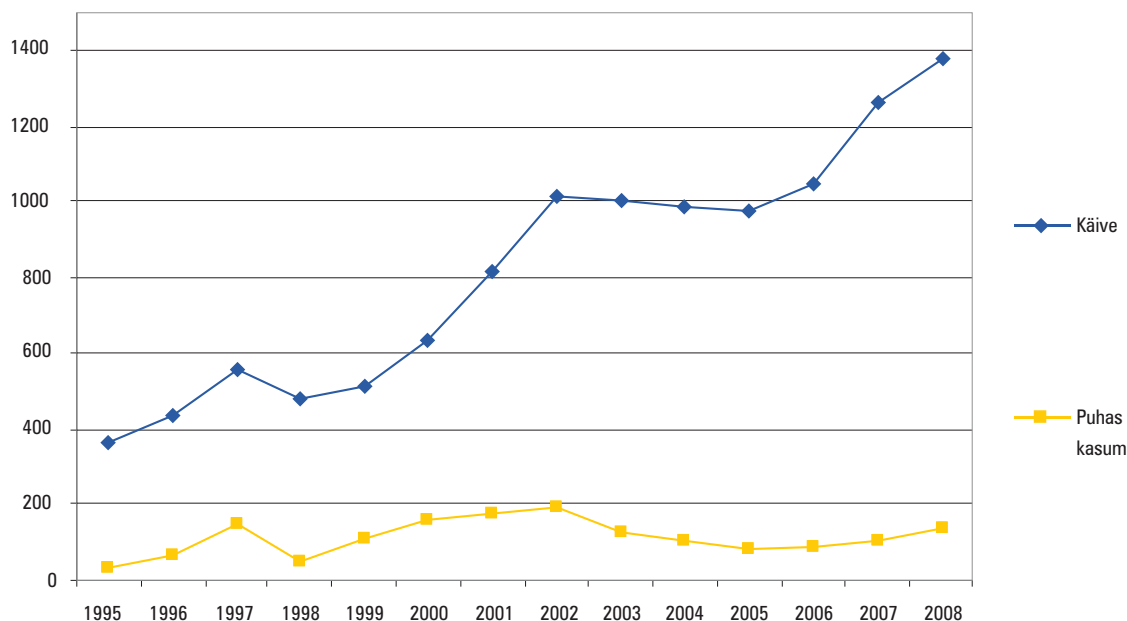
Ärikasum suurenes 20 miljoni krooni võrra 124 miljoni kroonini, moodustades 9,0% (2007. aastal 8,2%) käibest. Turustuskulud langesid 4,5 miljoni krooni ja tootearenduskulud 14 miljoni krooni võrra, samas tõusid üldhalduskulud 7 miljonit krooni. Turustuskulude osatähtsus netokäibest oli 1,7% (2007. aastal 2,3%), tootearenduskuludel 1,2% (2007. aastal 2,4%) ja üldhalduskuludel 2,8% (2007. aastal 2,5%). Muud

äritulud kasvasid eelkõige tänu valuutakursi muutustest teenitud kasumile, muud ärikulud suurenesid töölepingute kollektiivse lõpetamisega seotud eraldise tõttu.

Kasum enne makse kasvas 24,3% ehk 30 miljoni krooni võrra 155 miljoni kroonini, mis on käibest 11,2% (2007. aastal 9,9%). Finantstulud kasvasid 50,2% ehk 10 miljonit krooni.

Puhaskasumiks kujunes 2008. aastal 137 miljonit krooni (2007. aastal 106), kasv 29,5%. Dividendide tulumaks vähenes 2007. aastaga võrreldes 1 miljoni krooni võrra.

Kontserni käibe ja kasumi dünaamika 1995–2008 (miljonites kroonides)

Rahavood ja kapitali kasutamine

Netorahavoog oli küll 56 miljonit krooni negatiivne, ent finantsinvesteeringud kasvasid 95 miljoni krooni võrra

Kontserni rahavoog äritegevusest oli 2008. aastal 146 miljonit krooni (2007. aastal 136 miljonit krooni). Kasv 10 miljonit krooni võrreldes eelneva aastaga tulenes eelkõige kasumi kasvust. Materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse investeeriti 51 (2007. aastal 42) miljonit krooni, finantsinvesteeringute saldo aga suurenes 95 (2007. aastal 34) miljoni krooni võrra, rahavoog investeeringutest kokku perioodi jooksul –119 (2007. aastal –55) miljonit krooni; finantseerimisest –84 (2007. aastal –85) miljonit krooni. Neto rahavoog oli 2008. aastal 56 (2007. aastal 4) miljoni krooni ulatuses negatiivne.

Raha ja likviidsete väärtpaperite osatähtsus oli 2008. aasta lõpus 54% (2007. aastal 51%) varade mahust. Käibekapitali (lühiajalised investeeringud, nõuded, ettemaksed, varud miinus lühiajalised kohustused) oli 2008. aasta 31. detsembri seisuga 709 (2007. aastal 579) miljonit krooni, põhitegevuseks kasutatud käibekapital (nõuded, ettemaksed, varud miinus lühiajalised kohustused) oli 156 (2007. aastal 125) miljonit krooni. Lühiajalised kohustused vähenesid aastaga 47 miljoni krooni võrra, kuna 2008. aasta lõpuks langesid tootmismahud nii autotootjate kui ka hankijate ja allhankijate juures.

Likviidsuse juhtimisel ja finantsinvesteeringute tegemisel oli AS Norma 2008. aastal traditsiooniliselt konservatiivne. Eesti pankade Eesti krooni ja euro erineva kestusega deposiitide ja intressifondi osakute kõrval deponeeriti lühiajaliselt vahendeid Autoliv AB finantsturgude divisjoni, mis võimaldas teha lühiajalist rahapaigutust kõrgema intressiga kui turul pakutavate hoiuste puhul. 31.12.2008 seisuga oli Autoliv AB-sse paigutatud alla 3-kuulise ja 3–12-kuulise tähtajaga 5,5–5,7% intressiga eurohoiuseid 9,9 miljonit eurot (155 miljonit krooni) ja 7% intressiga kroonihoius 23,0 miljonit krooni (1,5 miljonit eurot).

Põhivarad moodustasid 22% (2007. aastal 23%) varadest, kahanedes aastaga 3 miljonit krooni materiaalse ja immateriaalse põhivara väärtuse vähenemise tõttu.

Pikaajalisi kohustusi kontsernil ei ole. Investeeringuid ja äritegevust finantseeritakse omakapitali arvel.

Kontserni omakapital kasvas 71 miljonit krooni, ulatudes aruandeaasta lõpuks 979 (2007. aastal 907) miljoni kroonini. Omakapitali osakaal bilansis oli 90,5% (2007. aastal 85,8%). Vaba omakapital oli aasta lõpul 833 (2007. aastal 762) miljonit krooni.

Aktsiaturg ja dividendid

Dividend 5 krooni aktsia kohta, P/E 3,9

AS Norma on emiteerinud 13,2 miljonit lihtaktsiat, mis annavad aktsia kohta ühe hääleõiguse ja mille nominaalväärtus on 10 krooni. Emiteeritud aktsiate hulk ja nominaalväärtus ei ole 1997. aastal börsil noteerimisest saati muutunud.

2008. aastal maksti aktsionäridele dividende 66,0 miljonit krooni ehk 5 krooni aktsia kohta, nagu ka viiel eelneval aastal. Arvestades muu hulgas kontserni kava laiendada komponentide tootmist, mis on kapitalimahukas tegevusala, on juhtkonna seisukoht jätkata 2009. aastal dividendide maksmist samas ulatuses: 50% aktsia nominaalväärtusest.

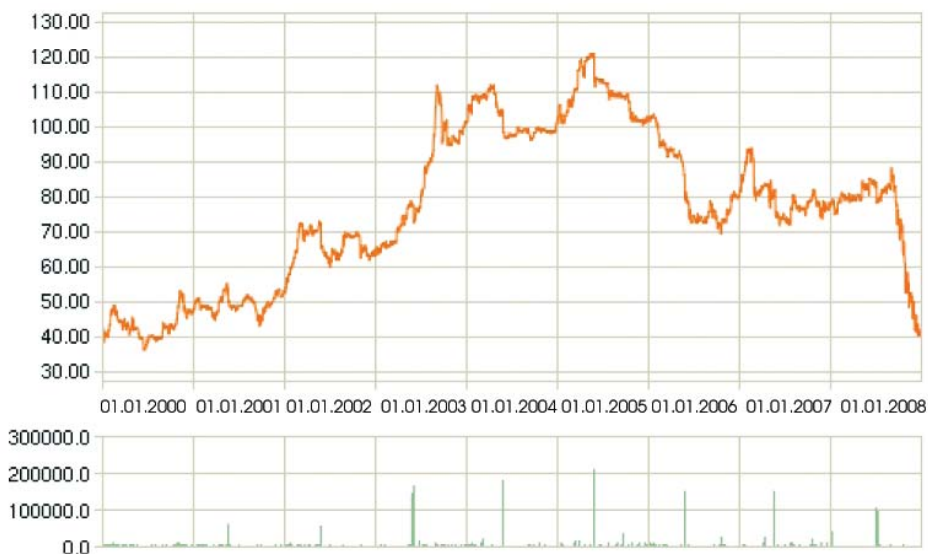
Nii lahustatud kui tavapuhaskasum aktsia kohta oli 10,40 (2007. aastal 8,0) krooni, omakapital 74,1 (2007. aastal 68,7) krooni. Aktsia hinna ja tulu suhe (P/E) langes 2008. aasta jooksul 9,8-lt 3,9-ni.

AS Norma aktsiad noteeriti 1997. aastal Tallinna Börsi põhinimekirjas koodi NRM1T all, aktsiatega kaubeldakse ka Frankfurdi ja Berliini börsil.

Aktisia statistika aastatel 2002–2008 (kroonides, kui ei ole näidatud teisiti)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Avamishind	52,9	63,2	101,7	101,7	102,5	80,1	79,8
Kõrgeim	73,4	112,5	112,0	121,7	104,1	97,8	88,7
Madalaim	52,5	63,2	95,4	99,4	67,3	70,7	40,5
Viimane	63,2	101,7	102,5	102,6	80,0	78,2	40,7
Muutus %	19,5	60,9	0,8	0,2	-22,0	-2,2	-48,0
Kaubeldud aktsiad, tuhandetes tükkides	4 559	8 854	4 765	4 718	4 257	4 546	5 462
Käive, miljonit krooni	304	691	493	535	361	367	434
Turuväärtus, miljonit krooni	834	1 343	1 353	1 355	1 055	1 033	537

Aktisia hinna (Eesti kroonides) liikumine ja kauplemismahud Tallinna Börsil alates 01.01.2000

AS Norma aktsiaraamatusse oli seisuga 31.12.2008 kantud 1 458 (31.12.2007 seisuga 1 434) aktsionäri, üle 3% osalus oli:

Autoliv AB	51,0%
ING Luxembourg S.A.	10,0%
Skandinaviska Enskilda Banken AB kliendid	6,3%
Marfin Pank Eesti AS-i repokonto	3,8%

AS Norma aktsiakapitalist kuulub 59,1% (2007. aasta 60,0%) Rootsi, 20,0% (2007. aastal 20,7%) Eesti, 13,0% (2007. aastal

11,3%) Luksemburgi ja 7,9% (2007. aastal 8,0%) teiste riikide residentidele. 7,5% (2007. aastal 7,2%) aktsiatest kuulub füüsilistele isikutele.

AS Norma nõukogu liikmetele ja nende lähedastele ei kuulunud 31.12.2008 seisuga AS Norma aktsiaid. AS Norma juhatuse liikmetest ja nende lähedastest omas 205 aktsiat juhatuse liige Garri Krieger. Aktsiaoptsiioone nõukogu ja juhatuse liikmetele välja antud ei ole.

Finantsriskid

Kontserni põhilised finantsinstrumentid on raha ning lühiajalised deposiidid. Nende instrumentide eesmärk on rahastada kontserni põhitegevust. Kontsernil on ka muid finantsinstrumente, näiteks põhitegevusest tekkivad nõuded deebitoridele ning kohustused kreditoridele. Kontserni kohustused piirduvad võlgadega hankijate ees ning muude lühiajaliste kohustustega, laenukohustusi ega muid finantsinstrumente kohustuste hulgas ei ole.

Kontsern on eksponeeritud turu-, krediidi- ja likviidsusriskile. Riskide juhtimise eest vastutab AS Norma juhatus, viies ellu ja järgides AS Norma nõukogu tehtud otsuseid ja kinnitatud printsiipe.

Tururisk

Turuhinnad sisaldavad kolme tüüpi riske: intressi-, valuuta ja väärtpaperite turuhinna riski.

Intressirisk

AS Norma ei kasuta finantseerimiseks võõrkapitali ja seetõttu ei ole kontsernil intressi kandvaid kohustusi, mille tuleviku rahavoo õiglane väärtus võiks saada mõjutatud turgudel toimuvast intresside muutustest. Kontsernil puuduvad varad, mille väärtus sõltuks ujuvatest intressimääradest. Küll aga on kontsernil fikseeritud intressimääradega deposiidid, mille määr sõltub deponeerimise hetkel kehtivatest turu intressimääradest.

Valuutarisk

Kontserni eksponeeritus valuutariskile seostub eelkõige põhitegevusega (tulud ja kulud on valdavalt erinevas valuutas kontserni funktsionaalsest valuutast) ja välismaal asuvasse tütarettevõtjasse tehtud netoinvesteeringutega.

2008. aastal AS Norma kontserni käibest moodustas eksport 99,0% (2007. aastal 98,9%) ja olulisem müügivaluuta oli euro. Kontserni kulud olid põhiliselt Eesti kroonides, eurodes, Rootsi kroonides ja Venemaa rublades. Valuutariski maandamiseks on põhilised ostu- ja müügilepingud viidud euro alusele. Teiste valuutade riskid on maandatud kas sissetulevate ja väljaminevate rahavoogude ühtlustamisega või lepinguliste maksete sidumisega euro kursiga.

Kontserni Venemaal asuva tütarettevõtja netovarade väärtus on madal (2008. aastal 157 600; 2007. aastal 108 100 krooni) ja nende valuutariski maandamine ei ole ökonoomne.

Lühiajalised vahendite paigutused on tehtud hajutatult Eesti kroonides ja eurodes. Kontsern ei ole valuutariski maandamiseks riskimaandamisinstrumente soetanud.

Väärtpaperite turuhinna risk

Investeeringud noteeritud ja noteerimata väärtpaperitesse on avatud väärtpaperite turuhinna tuleviku kõikumistest tulenevale riskile. AS Norma investeeringute hulka ei kuulu aruandeperioodi lõpul väärtpapereid.

Krediidirisk

Kontsern on avatud krediidiriskile peamiselt oma põhitegevuse (klientidel laekumata arved) ja finantseerimistegevuse (deposiidid) kaudu.

Laekumata arvete risk

Eelkõige omab tähtsust klientide võime tasuda neile tarnitud kauba eest. Ärikrediiti võimaldatakse põhiliselt ainult oma pikaajalistele koostööpartneritele. Et tagada rahade laekumist suurtelt püsiklientidelt, jälgitakse ja analüüsitakse pidevalt nende finantsolukorda ning likviidsust. Vajaduse korral nõutakse pangagarantiide esitamist maksete tagamiseks. Ühekordsete tehingute ja uute klientide puhul on nõutav kas ettemaks või akreditiiv.

Ebatõenäoliselt laekuvate arvete katteks moodustatakse allahindlus. Allahindlus sisaldab kõiki võlgnevusi, mille tasumisega seoses on vastaspoolega tekkinud lahkarvamusi ja võlgnevusi, mis juhtkonnale teadaolevalt võivad jääda laekumata.

Oluliseks krediidiriskiks on kontsernis läbi aegade loetud Venemaa ja Ukraina klientidega seotud riski. 31.12.2008 seisuga oli nõuete summa Venemaa ja Ukraina klientidele 101 822 (31.12.2007: 92 006) tuhat krooni. Jaanuaris 2009. a. laekus sellest summast 54 838 tuhat krooni. Tähtaja ületanud Venemaa ja Ukraina klientidelt laekumata arved ulatusid aruandeperioodi lõpul 17 691 tuhande kroonini, sellest 2 738 tuhande krooni väärtuses oli tähtaja enam kui 90 päeva võrra ületanud arveid. Jaanuaris 2009.a. laekus sellest summast 1 547 tuhat krooni. Allahindlus moodustas aruandeperioodi lõpus 1 369 (31.12.2007: 0) tuhat krooni.

Deposiitide ja teiste finantsinstrumentide krediidirisk

Pankade ja Autolivi finantsturgude divisjoniga seotud krediidiriski juhtimine toimub AS Norma nõukogu heaks kiidetud

rahahaldamise printsiipide kohaselt: vahendite investeerimistehingud tehakse üksnes nõukogus heaks kiidetud osapooltega neile kinnitatud krediidilimiidi piires (ühegi osapoole limiit ei ületa 1/3 kõigist paigutatavatest vahenditest). Limiidid on kehtestatud, et minimeerida riski kontsentratsiooni ja seega vähendada potentsiaalset kahju, mis tuleneb teise osapoole võimalikust suutmatuses oma kohustusi täita.

Likviidsusrisk

Likviidsuse jälgimisel võetakse arvesse finantsinvesteeringute ja -varade (nõuded klientidele ja muud nõuded) laekumise tähtaegu, nagu ka planeeritud rahavoogusid äritegevusest. Kontsernil ei olnud 31.12.2008 seisuga kohustusi (välja arvatud puhkusereserv), mille maksetähtaeg oleks enam kui kaks kuud. Kuna kontserni raha ja likviidsete väärtpaperite osatähtsus ulatub üle 50% varadest, ei hinda juhtkond ettevõtte likviidsusrisiki oluliseks.

Kapitali juhtimine

Kapitali juhtimise eesmärk on tagada kontsernile tugev bilanss, mis toetab igapäevast äritegevust ja ettevõtte strateegilist arengut. Autotööstuse tsüklilisuse tõttu saab edukas olla finantsiliselt tugev ja sõltumatu allhankija. AS Norma unikaalne turupositsioon, kus suur osa käibest on seotud Vene ja Ukraina turuga, mille likviidsus on väga kõikum, nõuab kapitali juhtimisel täiendavat tähelepanu. Komponentide tootmine, mille arendamine on kontserni üks strateegilisi eesmärke, on kapitalimahukas tootmisharu. Kontsern ei kasutanud võörkapitali. Investeeringud taastootmisse ja arengusse tehti omakapitali arvel. Teenitud kapitali jagamiseks aktsionäridele maksab AS Norma igal aastal dividende, aktsiate tagasiostu ei ole kasutatud aktsia vähese kaubeldavuse tõttu turul. Otsus dividendide maksmise kohta teeb juhtkond, võttes arvesse majanduskeskkonna arengut Eestis ja sihtturgudel, kontserni majandustulemusi ja arenguplaane.

Õiglase väärtus

Juhtkonna hinnangul ei erine kontserni finantsvarade ja -kohustuste õiglase väärtus oluliselt nende bilansilisest väärtusest. Õiglase väärtus on määratud raha (k.a tähtajalised deposiidid), võlakirjade ning muude nõuete ja kohustuste puhul diskonteeritud rahavoogude meetodil.

Konsolideerimisgrupi struktuur

AS Norma kontserni kuulus 2008. aastal AS Norma ja tema 100% osalusega tütarettevõtja Venemaal.

Emaettevõtte tegevusvaldkonnaks on autoohutussüsteemide, sealhulgas autoohutusrihmade ja nende komponentide tootmine ja müük, inseneriteenuse osutamine autoohutussüsteemide ning ohutusrihmade komponentide väljatöötamise ning adapteerimise osas. Emaettevõtte käive oli 2008. a 1 378,6 (2007: 1 261,2) miljonit krooni, puhaskasum 136,7 (2007: 105,9), omakapital 979,0 (2007: 908,3).

Venemaal asuv tütarettevõtja Norma-Osvar ZAO tegeleb AS Norma toodete ning teenuste müügi, ladustamise ja tolliprotseduuridega ning vajadusel AS Norma esindamisega Venemaal. Norma-Osvar ZAO müügikäive oli 2008. aastal 18,6 (2007: 24,0) miljonit krooni, kasum 0,05 (2007: -0,3) ja omakapital 0,2 (2007: 0,1) miljonit krooni. Kontserniväline käive moodustas 17,9 (2007: 24,0) miljonit krooni. Kogu müüdüd kauba ja teenused omandab tütarettevõtja emaettevõttelt.

Juhtimisstruktuur

Muudatused AS Norma nõukogu koosseisus

AS Norma kui juriidilise isiku kõrgeim juhtimisorgan on aktsionäride üldkoosolek, mis valib ka nõukogu liikmed. AS Norma nõukogu on kuueliikmeline ja selle kolm liiget esindavad enamusaktsionäri Autoliv AB-d. Nõukogu liikmeteks valiti 19.06.2008 aktsionäride üldkoosolekul Autoliv Euroopa rihtmadivisjoni seeniorasepresident Pär Malmhagen, Balti Juhtimiskonverentsi OÜ juhatuse esimees Toomas Tamsar, OÜ Someri Trade juhatuse esimees Raivo Erik, vandeadvokaat Aare Tark Tark & Co Advokaadibüroost ja Autolivi Õhkpatjade globaalse arenduse seenior direktor Leif Berntsson, kes kuulusid nõukogu koosseisu ka varem, ning uue liikmena Autolivi kontserni asepresident Halvar Jonzon. Nõukogu esimeheks valis nõukogu Halvar Johnzoni.

Kuni 21. veebruarini 2008 oli AS Norma nõukogu valitud juhatuse kuueliikmeline: tegevdirektor Peep Siimon (juhatuse esimees), müügidirektor Ivar Aas, ohutusrihmade divisjoni direktor Stig Carlson, finantsdirektor Ülle Jõgi, kvaliteedidirektor Garri Krieger, ostudirektor Kaido Salurand. 21. veebruaril 2008 valis AS Norma nõukogu juhatusse täiendavalt kaks uut liiget. Komponentide divisjoni direktori Peeter Tõniste ja arendusdirektor Sander Annuse volitused algasid 22. veebruarist 2008. AS Norma nõukogu rahaldas 5. juunil 2008 juhatuse liikmete Kaido Saluranna ja Stig Carlsoni juhatusest tagasiastumise avaldused. Nõukogu otsuse kohaselt oli Kaido Saluranna viimane ametisoleku kuupäev 6. juuni 2008 ja Stig Carlsonil 27. septembril 2008.

Personalipoliitika

Töötajate kaasamine tööprotsesside ja -keskkonna arendamisse ning investeerimine personali arendamisse ja koolitusse

AS Norma personalipoliitika keskmeks on kõikide töötajate kaasamine tööprotsesside ja -keskkonna arendamisse. Autolivi tootmissüsteemi rakendamise abil toimub järjekindel töötajate kaasamine ettevõtte pidevasse parendusprotsessi. 27% kontserni töötajatest osales töötubades. Olulisemad neist: metallilao ümber kolimine, millega kaasnes materjali varude vähendamine ja protsesside optimeerimine, ning tootmisprotsessi parendamine Autolivi tootmissüsteemi elemendi just-in-time-põhimõtete juurutamise kaudu.

Töötajad esitasid 2008. aastal 2452 parendusettepanekut, millest ressursside efektiivsema rakendamise eesmärgil juurutati 77% (2007. aastal 74%). Ettepanekute rakendamisest ja töötubade korraldamisest saavutatud sääst ulatus 190 000 euroni.

2008. aasta neljandas kvartalis rakendasime pilootprojekti Autolivi Tootmissüsteemi (APS) raames õppeprogrammi "APS akadeemia". Selle eesmärk oli suuremal määral kaasata töötajaid parendusprotsessi ja suurendada nende motivatsiooni ning autonoomsust. Selle programmi jooksul korraldasime osalejale koolitusi, harjutusi ning praktilisi töid ja tegevusi. Lühidalt võib programmi kirjeldada järgnevalt: uus "akademist" saab põhjalikuma APS-i tööriistade, ohutuse, elektriliste ja käsitööriistade kasutamise ja arvutikoolituse. Pärast koolitamist osaleb "akademist" igapäevast töötubades, koolituste pidamisel ja teistes parendustegevustes. "Akadeemia" perioodi lõppedes jätkab töötaja tööd oma erialal. Programmi rakendamine oli edukas, tehti üle saja parendustegevuse. Programmi on plaanis jätkata ka 2009. aastal.

Töötajate arendamisel rakendati peale tavapäraste sise- ja väliskoolituste, erialase, kvaliteedi-, juhtimis- ja keeleõppe väljaõpet teistes Autolivi ettevõtetes – peamiselt Rootsis, Prantsusmaal, Hispaanias ja Ühendkuningriikides. 18 spetsialisti viibisid välisriikides koolitusel kokku 63 tööpäeva.

Autolivi kontsern värbab igal aastal lahkuvate ja edutatud võtmeisikute asendamiseks globaalsel tasemel 70% juhtivatest töötajatest kontserni seest. Sellega seoses on Autolivis algatatud üleilmne noorte talentide otsimise programm (High Potential Program). AS-st Norma osaleb programmis seitse töötajat. Lisaväärtusena saame projektis osaledes juhtida AS Norma võtmeisikute asendamisega seonduvat riski.

Väga kiirelt muutuvad majandusolud ning järsud muudatused toodangu nõudluse dünaamikas 2008. aastal nõudsid personalijuhtimise protsesside suurema ulatusega tõhustamist. Uuendatud värbamise, uue töötaja integreerimise ning sisekoolituse protsess võimaldavad paindlikkust muutunud keskkonnas. Teises ning kolmandas kvartalis tuli töötajaskonda jõuliselt laiendada, milleks värvati eesmärgipäraselt tähtjalist tööjõudu, mida aasta lõpus nõudluse järsu languse tagajärjel tuli taas järsult vähendada.

Tööohutus ja tervishoid

Tervisele ohutu töö on vajalik töötajale, kasulik ettevõtte äritegevusele

2008. aasta pingelises konkurentsisis on ettevõttesisene koolitussüsteem ja töötajate pidev kaasamine, töökeskkonna hoolas järelevalve ning tervishoiu ennetustegevus olnud abiks ettevõtte riskide maandamisel.

Kiired muudatused tehnoloogilises protsessis ja töökorralduses ning töökeskkonna pidev parendamine on muutnud töö ettevõttes töötajate tervisele järjest ohutumaks. 2008. aastal vähenesid ettevõtte töötajate haiguspäevad 6,7%. Ettevõtte tööohutuse statistilised näitajad on endiselt heal tasemel.

Maailmamajanduse keerulistel aegadel tuleb ettevõtetel hea positsiooni hoidmiseks pidevalt jälgida ka töökeskkonna arengut Euroopas. Euroopa Liidu strateegid juhtisid 2008. aastal liikmesmaade ettevõtete tähelepanu töökeskkonna riskijuhtimisele parandamisele. Ettevõttes on töötajate tervise säilitamiseks ning haigestumisega seotud kulude edasiseks vähendamiseks tõhustatud tervishoiu ennetustegevusi.

Terve töötaja on motiveeritum, töö tulemuslikum, ettevõtte konkurentsivõimelisem.

Keskkonnamõjud

Meie eesmärgiks on valmistada tooteid nii, et nende keskkonnamõjud valmistamisel, kasutamisel ja kasutusest kõrvaldamisel oleksid minimaalsed, kuid nende nimel ei anta järele toote kvaliteedis ja ohutuses

Keskkonnategevusi ettevõttes toetab ISO 14001 sertifitseeritud keskkonnajuhtimissüsteem ja need on suunatud keskkonnakompleksloas sätestatud meetmete järgimisele,

materjalide ja loodusressursside efektiivsemale kasutamisele, nüüdisaegse tehnoloogia rakendamisele ning keskkonnamõjude vähendamisele.

Kontserni keskkonnapoliitika ja keskkonnanägemise esitatud põhisuunised:

- suhtuda äritegevuses vastutustundlikult keskkonda ning hoolivalt oma töötajatesse, klientidesse ja ühiskonda,
- täita Eesti seadusandlike ja kliendi nõudeid, mis on rakendatavad AS Norma tegevustele,
- valmistada tooteid nii, et nende keskkonnamõjud valmistamisel, kasutamisel ja kasutusest kõrvaldamisel oleksid minimaalsed, kuid nende nimel ei tehta järeleandmisi toote kvaliteedi ja ohutuse arvel,
- kasutada loodusressursse ja materjale säästlikult,
- vähendada heitmete ja saasteainete suunamist keskkonda,
- ära hoida keskkonna saasteavariisid,
- arendada oma töötajate keskkonnateadlikkust ja motiveerida keskkonnapoliitika rakendamiseks igapäevases töös.

Arengusuunad ja olulisemad planeeritavad investeeringud

Arengusuunad

Fookus on suunatud autoohutusrihmade komponentide müügi laiendamisele

AS Norma strateegia keskendub kolmele põhilisele ärivaldkonnale:

1. Hoida oma turupositsiooni otsetarnijana Vene autotootjate juures.
2. Investeerida nišituru turvasüsteemide arendusse ja tootmisesse.
3. Saavutada eelistatud autoohutuskomponentide tarnija staatus rahvusvahelisel autotööstuse turul.

Komponentide tootmise arendamiseks alustas AS Norma juhtkond 2007. aastal strateegia väljatöötamist, mille eesmärk on muuta ettevõtte Euroopas tunnustatud tarnijaks autoohutuskomponentide sektoris nii esimese ringi tarnijatele kui ka lõpptootjatele. Strateegia põhineb Norma olemasolevatel konkurentsieelistel: vertikaalne integratsioon ning teadmised materjalide, tootmisprotsesside ja komponentide tootmise kohta. Investeeringud ja oluline kasv sellel suurel spetsialiseeritud turul võimaldavad vähendada Norma sõltuvust situatsioonist, kus 75% äritegevusest on seotud vaid kahe kliendiga.

Rahvusvaheline finantskriis ja majandusolukorra järsk halvenemine 2008. aasta teises pooles tõi autotööstustele kaasa olulise nõudluse vähenemise. See tekitas rahvusvahelisel autotööstuse turul olukorra, kus paljud tootjad ja nende allhankijad sattusid likviidsusraskustesse ja on sunnitud oma võimalusi ümber hindama. Muutuvas turuolukorras on ka AS Norma juhtkond asunud autoohutuskomponentide arendusprojekte üle vaatama, riske ja võimalusi uuesti hindama. Ülevõtmisprojektid on peatatud süsteemse turuhinnangu valmimiseni. AS Norma juhatuse seisukohal, et tugev finantsseis avab kontsernile tööstusharu kriisisituatsioonis haruldasi võimalusi oma positsiooni ja konkurentsivõime tugevdamiseks.

Kuna ohutusrihmade koostamise tellimused 2009. aastal autotööstuse languse tingimustes vähenevad, on eriti oluline jätkata produktiivsuse ja efektiivsuse kasvule ning kulude kokkuhoiule suunatud plaanide elluviimist selles valdkonnas.

Planeeritavad suuremad investeeringud

Strateegiliste arengusuundade toetamiseks ja AS Norma konkurentsieelise suurendamiseks rahvusvahelisel autotööstuse turul on ettevõtte juhatuse otsustanud 2009. aastal investeerida nii tootmisprotsessidesse ja tehnoloogiasse kui ka võimalikesse ülevõtmistesse. Orgaanilise kasvu ja taastootmise tagamiseks on alustatud ettevalmistusi uue tootmishoone ehitamiseks Laki 14 kinnistule. Esialgse plaani järgi ulatuvad sellekohased investeeringud Tallinnas 2009. aastal 110 miljoni kroonini.

Olulisemad uurimis- ja arendustegevuse projektid

2009. aastal jätkatakse toodete väljatöötlust nišiturgude (busside, veokite ja ehitusmasinate) turvarihmade tarneks.

Pidevalt juurutatakse tootmisesse uusi komponente. Põhirõhku pööratakse innovaatilistele, teadmismahukatele komponentidele. Koostöös klientidega optimeeritakse toodete konstruktsiooni, projekteeritakse ja valmistatakse rakiseid ning kavandatakse tootmisprotsesse. Jätkatakse metalli struktuuri, omaduste ja töötlemise uurimistööid.

Olulisi sündmusi pärast aruandeperioodi lõppu

Kollektiivne töölepingute lõpetamine 214 töötajaga

Kriis autotööstuses on 2009. aastal üksnes süvenenud, laovarud on kasvanud ning kõik autotootjad on vähendanud tootmiskahtusid. Ka AS Norma kliendid ei ole kujunenud olukorrast johtuvalt otsustas AS Norma juhatuse lõpetada töölepingud 162 töötajaga veebruaris ning taotles luba täiendavalt 52 töölepingu kollektiivseks lõpetamiseks mais.

Osalise tööaja rakendamine

Kuna tootmine Venemaa ja Ukraina tehastes ei ole tootjate liikviidsusprobleemide ja madalate müügitulemuste tõttu 2009. aasta alguses seisakuteta käivitunud ning ka AS Norma lääne kliendid teatavad liinide peatamistest esimeses kvartalis, taotles AS Norma Tööinspeksioonilt pikendada luba osalise tööaja rakendamiseks 28. veebruarist 31. märtsini.

HEA ÜHINGUJUHTIMISE TAVA ARUANNE

Alates 1. jaanuarist 2006 järgib AS Norma oma tegevuses Eesti Hea Ühingujuhtimise Tava (edaspidi tava) juhiseid. Käesolev aruanne (edaspidi aruanne) kirjeldab AS Norma juhtimist 2008. aastal ning selle vastavust tava juhistele. AS Norma järgis 2008. aastal tava juhiseid, v.a kui aruandes on teisiti märgitud.

AS Norma on Eesti Vabariigis registreeritud aktsiaselts, aadressiga Laki tn. 14, 10621 Tallinn, ning registrikoodiga 10043950. AS Norma aktsiakapitaliks 2008. aastal oli 132 000 tuhat krooni, mis jaguneb ühte liiki registreeritud aktsiateks nimiväärtusega 10 krooni. AS Norma aktsiad on noteeritud Tallinna Börsi põhinimekirjas (Balti Põhinimekiri), lühinimega NRM1T. AS Norma aktsiaraamatut peab Eesti väärt-paberite keskregistri pidaja. AS-l Norma on umbes 1 500 aktsionäri. AS-i Norma kontrollib Autoliv AB, Roots-s registreeritud autoohutustoodete valmistaja. Autoliv AB on ühtlasi AS Norma suurim aktsionär.

Üldkoosolek

Aktsionäride õiguste teostamine

Aktsionäride üldkoosolek on AS Norma kõrgeim juhtimisorgan. Üldkoosolekud on korralised ja erakorralised. Üldkoosoleku pädevus on määratletud Eesti äriseadustikuga ja AS Norma põhikirjaga (põhikirjaga on võimalik tutvuda AS Norma veebileheküljel www.norma.ee). Üldkoosoleku pädevuses on muu hulgas majandusaasta aruande kinnitamine, kasumi jaotamine, põhikirja muutmine ja nõukogu koosseisu määramine. Aktsionär võib aktsionäride koosolekust osa võtta ja koosolekul hääletada isiklikult või esindaja kaudu, kes omab selleks kirjalikku volitust. Iga aktsia annab aktsionäri ühe hääle.

Aktsiaseltsil Norma on ühte liiki aktsiaid – nimelised lihtaktsiad, mille nimiväärtus on kümme Eesti krooni. Iga aktsia annab omanikule aktsionäride üldkoosolekul ühe hääle. Aktsiaseltsi aktsiakapital on jagatud kolmeteistkümneks miljoniks kaheksa tuhandeks nimeliseks lihtaktsiaks. Aktsionäri ei ole õigust nõuda nimelise aktsia kohta aktsiatahe väljaandmist. Aktsionäri ei ole õigust nõuda nimelise aktsia vahetamist esitajaaktsia vastu. Aktsiaseltsi Norma nimelised aktsiad on vabalt võõrandatavad. Hääleõigust käsitlevad piirangud ja kokkulepped puuduvad. Aktsiaseltsile Norma teadaolevalt ei ole aktsionäride omavahelistes lepingutes sätestatud aktsiate võõrandamise piiranguid. Aktsionäri surma korral läheb aktsia üle tema pärijale. Aktsiaseltsi Norma suhtes loetakse aktsia ülelänuks omandaja kandmi-

sest aktsiaraamatusse.

AS Norma aktsiatele ei ole tehtud ülevõtmispakkumist väärt-paberituruseaduse peatükk 19 mõistes.

Üldkoosoleku kokkukutsumine ja avaldatav teave

Juhatus avaldab teate aktsionäride üldkoosoleku kokkukutsumise kohta. Teade korralise aktsionäride üldkoosoleku kokkukutsumise kohta avaldatakse üleriigilise levikuga päevalehes vähemalt kolm nädalat enne koosoleku toimumist, erakorralise koosoleku kokkukutsumise kohta vähemalt üks nädal enne koosoleku toimumist. Teates tuleb näidata koht, kus aktsionärid saavad tutvuda majandusaasta aruandega, mis tuleb panna välja vähemalt kaks nädalat enne koosolekut.

AS Norma juhatus avaldas 18. aprillil 2008 Eesti Päevalehes aktsionäride üldkoosoleku kokkukutsumise teate. Teates toodud päevakorra kohaselt oli üldkoosolek kokku kutsutud 14. maiks 2008 algusega kell 9.00. Päevakorras oli neli punkti: AS Norma 2007. aasta majandusaasta aruande kinnitamine; kasumi jaotamine; nõukogu liikmete tagasikutsumine ja valimine; audiitori nimetamine ja tasustamise korra määramine.

21. aprillil 2008 esitasid AS Norma aktsionärid, kelle aktsiatega on esindatud vähemalt kümnendik AS Norma aktsiakapitalist, omapoolsed ettepanekud AS Norma üldkoosoleku päevakorra täiendamiseks. Tulenevalt eeltoodust tuli AS Norma korraline üldkoosolek edasi lükata ja täiendada päevakorda eelnimetatud väikeaktsionäride ettepanekute kohaselt. 8. mail 2008 avaldas AS Norma juhatus Eesti Päevalehes teate AS Norma korralise üldkoosoleku edasilükkamise ja täiendatud päevakorra kohta. Korraline üldkoosolek toimus 19. juunil 2008 algusega kell 9.00. Väikeaktsionäride soovil oli päevakorda lisatud punkt oma aktsiate omandamise kohta, mida AS Norma nõukogu ei toetanud. Nimetatud ettepanekut ei kiidetud heaks ka toimunud üldkoosolekul.

AS Norma üldkoosolek otsustas kinnitada AS Norma 2007. aasta majandusaasta aruande ja kasumi jaotamise ettepaneku, mille kohaselt maksti aktsionäridele (korralisi) dividende 50% aktsia nimiväärtusest ehk 5 krooni aktsia kohta (0,32 eurot aktsia kohta), kogusummas 66 000 000 krooni (4 218 169 eurot). Ülejäänud puhaskasum jäeti jaotamata. Otsuse kohaselt fikseeriti dividendiõiguslike aktsionäride nimekiri 8. juulil 2008 kell 23.59 ja dividendid maksti välja 8. augustil 2008.

Väikeaktsionäride ettepanek maksta aktsionäridele dividende

1,25 eurot aktsia kohta (19,56 krooni aktsia kohta) ei leidnud üldkoosolekul kinnitamist.

Peale eeltoodu langetas üldkoosolek otsused nõukogu liikmete tagasikutsumise ja valimise kohta ning audiitori nimeutamise ja tasustamise korra määramise kohta.

Seega järgiti 2008. aasta AS Norma üldkoosolekul tava juhi-seid.

Üldkoosoleku pidamine

Üldjuhul on üldkoosolek pädev vastu võtma otsuseid, kui kohal on üle poole aktsiatega esindatud häältest. Aktsionäride üldkoosoleku otsus on vastu võetud, kui selle poolt on antud üle poole üldkoosolekul esindatud häältest, välja arvatud teatud otsused, näiteks AS Norma põhikirja muutmine, aktsiakapitali suurendamine või vähendamine, ühinemine, jagunemine, ümberkorraldamine ja likvideerimine ning nõukogu liikme tagasikutsumine enne ametiaja lõppu, mille puhul on otsus vastu võetud, kui selle poolt on antud vähemalt 2/3 üldkoosolekul esindatud häältest.

Üldkoosolekul osalesid kõik nõukogu ja juhatuse liikmed, AS Norma audiitorfirma Ernst & Young Baltic audiitor Hanno Lindpere ning notar Annika Kuimet. Koosoleku juhatajaks valiti advokaat Toomas Taube advokaadibüroost *Tark&Co* ja protokollijaks advokaat Risto Hübner advokaadibüroost *Tark&Co*. Tehniliste vahendite puudumise tõttu ei olnud AS Norma üldkoosoleku jälgimine võimalik sidevahendite kaudu, sh Internet.

19. juunil 2008 toimunud korralisel üldkoosolekul oli kohal 18 aktsionäri, kellele kuuluvate aktsiatega oli esindatud kokku 8 628 716 häält, mis moodustas kokku 65,37% kõigist häältest. Seega oli koosolek pädev päevakorras nimetatud otsuseid vastu võtma.

2008. aasta AS Norma üldkoosoleku pidamisel järgiti tava juhiseid, välja arvatud tava p 1.3.3 antud soovitus, kuna puudusid tehnilised vahendid üldkoosoleku jälgimiseks muude sidevahendite kaudu.

Juhatus

Ülesanded

Juhatus on AS Norma juhtimisorgan, mis esindab ja juhib AS Normat. Juhatuse esimees võib üksinda esindada AS-i Norma ning teised juhatuse liikmed võivad esindada äriühingut koos teise juhatuse liikmega. AS Norma eesmärkide saavutamiseks analüüsib juhatuse AS Norma tegevuste ja finantseesmärkidega seotud riske ja teeb järelevalvet kont-

roll- ja aruandlustegevuse üle. AS Norma juhatuse esimees on kehtestanud oma otsusega AS Norma kontserni siseteabe hoidmise reeglid. Juhatuse peab järgima nõukogu seaduslikke korraldusi. 2008. aastal toimus AS Norma juhatuse ja nõukogu vahel pidev andmevahetus, sh esitas juhatuse nõukogule regulaarselt AS Norma majandustegevuse ja finantsseisundi ülevaateid. Juhatuse liikmetel puuduvad volitused aktsiade emiteerida ja tagasi osta.

Koosseis ja tasu

Nõukogu valib ja kutsub tagasi juhatuse liikmed ja nimetab ametisse juhatuse esimehe, kelleks 2008. aastal oli Peep Siimon. Juhatuse liikmeid on viis kuni kaheksa ja nad valitakse kolmeks aastaks. Juhatuse koosseisus on käesoleva aruande koostamise ajal kuus liiget: juhatuse esimees Peep Siimon; juhatuse liikmed Ülle Jõgi (finantsdirektor), Ivar Aas (müügidirektor), Garri Krieger (kvaliteedidirektor) ning 22. veebruarist 2008 lisandunud Peeter Tõniste (tootmisdirektor) ja Sander Annus (turundus- ja arendusdirektor). AS Norma nõukogu rahaldas juhatuse liikmete Kaido Saluranna ja Stig Carlsoni juhatusest tagasiastumise avaldused. Nõukogu otsuse kohaselt oli Kaido Saluranna viimane ametisoleku kuupäev 6. juuni 2008 ja Stig Carlsonil 27. september 2008. Juhatuse liikmete ametiaeg lõpeb 19. veebruaril 2010.

AS Norma juhatuse esimees ja liikmed on Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriikide elanikud. Juhatuse liikmed ei ole samal ajal AS Norma nõukogu liikmed. Juhatuse liikmete ülesanded on sätestatud iga juhatuse liikmaga sõlmitud ametilepingus.

Juhatuse liikmetele makstav tasu, lahkumishüvitis ja preemiasüsteem on kokku lepitud juhatuse ja nõukogu vahel sõlmitud ametilepingus. Juhatuse liikmete tasu 2008. aastal oli 11,326 milj. krooni. Juhatuse liikmetele lisatasude maksmine toimub nõukogu seatud finantseesmärgi ja strateegiliste eesmärkide täitmise järgi. Finantseesmärgi täitmise kriteerium on auditeeritud aasta kasumi kasv võrreldes eelneva aruandeaastaga. Pikemaajalised strateegilised eesmärgid seab nõukogu ning nende põhjal kehtestab nõukogu juhatusele igal aastal konkreetsed eesmärgid ja nende täitmise kriteeriumid. Eesmärkide täitmist hindab kord aastas nõukogu.

Aktsiaoptioone või muid soodustusi juhatuse liikmetele eraldatud ei ole. Juhatuse liikme lepingu alusel on töösuhte lõpetamisel ettenähtud hüvitis suuruses 0 kuni 12 kuu töötasu, sõltuvalt lepingu lõpetamise tingimustest. Maksimaalne võimalik hüvitis kõikide juhatuse liikmete lepinguid arvestades oleks 4,754 milj. krooni.

Huvide konflikt

Juhatuse liikmel on keelatud konkureerida AS-ga Norma ilma nõukogu nõusolekuta. Aruande koostamiseni 2009. aastal ei ole nõukogule teatatud ühestki olulisest tehingust AS Norma ja tema juhatuse liikmete või juhatuse liikmetega seotud isikute vahel või muust huvide konflikti situatsioonist.

Juhatuse esimees ja liikmed ei ole ühtaegu teise emitendi juhatuses või nõukogus. AS Norma kontserni kuuluva 100% tütarettevõtte ZAO Norma Osvar nõukogu koosseisu kuuluvad AS Norma juhatuse esimees Peep Siimon ja juhatuse liikmed Ülle Jõgi ja Ivar Aas.

Seega järgiti 2008. aastal AS Norma juhatuse töös tava juhi-seid.

Nõukogu

Ülesanded

Nõukogu tegeleb AS Norma tegevuse pikemaajalise planeerimise ja üldise tegevuskavaga, muu hulgas teeb järelevalvet juhatuse tegevuse üle, töötab välja äriplaane, kinnitab aastaelarveid ja investeringute eelarve. Nõukogu annab aru aktsionäride üldkoosolekule. Nõukogu nõusolek on vajalik selleks, et teha aktsiaseltsi nimel tehinguid, mis väljuvad igapäevase majandustegevuse raamest. Eelkõige puudutab see tehinguid, millega kaasneb osaluse omandamine ja käsutamine teistes ühingutes, tütarettevõtete asutamine või nende tegevuse lõpetamine, tehingud kinnisasjadega, investeringute tegemine, mis ületavad selleks majandusaastaks ettenähtud kulutuste summa. Nõukogu ei ole moodustanud komisjone.

Koosseis ja tasu

Nõukogul on kuus liiget, kes on 19. juunil 2008 aktsionäride üldkoosoleku otsusega valitud ametisse kolmeks aastaks. Üldkoosoleku otsusega kutsuti tagasi AS Norma nõukogu täies koosseisus: Magnus Lindquist, Pär Malmhagen, Toomas Tamsar, Raivo Erik, Aare Tark ja Leif Bertsson. Nõukogusse valiti tagasi Pär Malmhagen, Toomas Tamsar, Raivo Erik, Aare Tark ja Leif Bertsson ning uue liikmena Halvar Jonzon.

Põhikirja järgi võib enamusaktsionär aktsionäride üldkoosolekute vahelisel ajal kutsuda tagasi ja nimetada ametisse kuni kolm nõukogu liiget juhul, kui see vajadus tekib varem kui üks kuu enne järgmist aktsionäride üldkoosolekut. Nõukogu liikmed valivad endi seast nõukogu esimehe, kes hakkab korraldama nõukogu tööd. Nõukogu esimeheks valiti 19. juunil 2008 Halvar Johnzon.

2008. aastal toimus kuus nõukogu koosolekut: 21. veebruaril, 28. aprillil, 19. juunil, 16. september, 1. oktoobril ja 13. novembril. Kahel nõukogu koosolekul ei olnud esindatud kogu nõukogu koosseis: 21. veebruaril ei osalenud Aare Tark ja 19. juunil 2008 Toomas Tamsar.

21. veebruaril 2008 nõukogu koosolekul kinnitas nõukogu AS Norma 2007. aasta majandusaasta aruande. Kohale ei olnud kutsutud audiitorit audiitorfirmast Ernst & Young Baltic AS, sest nõukogu ja audiitori koostöö on tihe ja jooksvalt leivad lahendust ka auditi käigus üles kerkinud küsimused ning nõukogu on veendunud audiitorkontrolli sõltumatuses tegevjuhtkonnast.

Praeguse koosseisuga nõukogu liikmete valimisega ei ole AS Norma kõikide liikmete puhul järginud tava lisa punktis h toodud sõltumatu nõukogu liikmele kehtestatud soovitus – ei ole olnud sõltumatu nõukogu liige kauem kui kümme aastat. Nõukogu liikmed on olnud väga aktiivsed uue strateegia väljatöötamisel ja seetõttu on oluline, et jätkaksid ametis edasi liikmed ka juhul, kui see on vastuolus tava soovitus-tega.

Aktsionäride üldkoosolekul 25. aprillil 2000.a vastu võetud otsuse kohaselt otsustati nõukogu liikmete tasustamine. AS Norma nõukogu liikme töötasu on 10 000 krooni kuus ja nõukogu esimehe töötasu on 12 000 krooni kuus. Aktsiaopt-sioone või muid soodustusi nõukogu liikmetele eraldatud ei ole. Nõukogu liikmetele ei maksta tasu tööülesannete täit-mise lõpetamisel.

Huvide konflikt

Nõukogu liige ei tohi hääletada nõukogu koosolekul, kui otsustatakse tema ja AS Norma vahelise tehingu tegemiseks nõusoleku andmist, samuti nõukogu liikmega seotud isiku või äriühingu, milles nõukogu liikmel on oluline osalus, ja aktsiaseltsi vahelise tehingu tegemiseks nõusoleku andmist. Nõukogu liikmel on keelatud ilma aktsionäride üldkoosoleku otsuseta konkureerida AS Normaga. Nõukogu liikmed ei ole aruande koostamiseni 2009. aastal juhatusele teatanud ühestki huvide konfliktist.

Nõukogu liikmed ei ole heaks kiitnud 2008. aastal ühtegi tehingut, mis oleks sõlmitud juhatuse liikme, tema lähedase või nõukogu liikme enda ja emitendi vahel.

Seega järgiti 2008. aastal AS Norma nõukogu töös tava juhi-seid, välja arvatud tava lisa punktis h toodud kriteeriume.

Teabe avaldamine

AS Norma on avanud kodulehekülje aadressil www.norma.ee ja avaldab otse koduleheküljel või Tallinna Börsi kodulehele suunavate linkide kaudu järgmisi andmeid: põhikiri, majandusaasta aruanded ja vahearuanded ning finantskalender. Koduleheküljel ei ole kättesaadav info juhatuse ja nõukogu kehtivate koosseisude kohta ja audiitorite kohta (tava p 5.3.), samas on teave kõigi juhatuse ja nõukogu koosseisude muudatuste kohta ning info audiitorite kohta avaldatud Tallinna Börsi infosüsteemis Tallinna Börsi reeglendis kehtestatud korra kohaselt. 2008. aastal ei toimunud

pressikonverentse. Investoritega toimusid kohtumised 2008. aasta esimeses kvartalis 13. veebruaril, 14. veebruaril, 15. veebruaril, 28. veebruaril, 29. veebruaril ja 19. märtsil, teises kvartalis kohtumisi investoritega ei toimunud, kolmandas kvartalis toimusid kohtumised 19. septembril, 22. oktoobril ja 30. oktoobril, neljandas kvartalis toimus kohtumine 16. detsembril. Sellekohane info leidub AS Norma koduleheküljel.

Jrk nr	Kuupäev	Börsiteate pealkiri
1	18. jaanuar 2008	Aksionäride korralise üldkoosoleku kokkukutsumine
2	30. jaanuar 2008	Esialgsed auditeerimata majandustulemused IV kvartalis ja 2007. aasta jooksul
3	21. veebruar 2008	AS Norma korralise üldkoosoleku päevakord
4	22. veebruar 2008	AS Norma 2007. majandusaasta auditeeritud aruanne
5	22. veebruar 2008	Täiendused AS Norma juhatuse koosseisus
6	17. aprill 2008	Täiendatud AS Norma korralise üldkoosoleku päevakord
7	21. aprill 2008	Esialgsed auditeerimata majandustulemused I kvartalis 2008. a
8	6. mai 2008	AS Norma korralise üldkoosoleku edasilükkamine ja täiendatud päevakord
9	30. mai 2008	AS Norma vahearuanne I kvartal 2008
10	6. juuni 2008	Muudatused juhatuse koosseisus
11	19. juuni 2008	Üldkoosoleku otsused
12	19. juuni 2008	Täiendatud teade – üldkoosoleku otsused
13	21. juuli 2008	Esialgsed auditeerimata majandustulemused II kvartalis ja esimesel poolaastal 2008
14	29. august 2008	AS Norma vahearuanne II kvartal 2008
15	22. september 2008	Osalise tööaja rakendamine
16	20. oktoober 2008	Esialgsed auditeerimata majandustulemused III kvartalis ja 9 kuud 2008. a
17	31. oktoober 2008	Oluline osaluse muutus
18	3. november 2008	Osalise tööaja rakendamine
19	28. november 2008	AS Norma vahearuanne III kvartal 2008
20	8. detsember 2008	Töölepingute kollektiivne lõpetamine

Seega järgis AS Norma 2008. aastal teabe avaldamisel tava juhiseid, välja arvatud tava punktis 5.3. sätestatud juhiseid, mida järgiti osaliselt.

Finantsaruandlus ja auditeerimine

Aruandlus

AS Norma konsolideeritud raamatupidamisaruanded on koostatud kooskõlas Euroopa Liidus kohaldatavate rahvusvaheliste finantsaruandluse standarditega (IFRS) ja ajaloolise kulu põhjal, kui raamatupidamise sise-eeskirju käsitlevas peatükis ja konsolideeritud raamatupidamisaruannete hinnangutes ei ole sätestatud teisiti.

AS Norma on kohustatud avaldama esialgseid ja lõplikke kvartalivahearandeid ning auditeeritud majandusaasta aruande kohe pärast selle kinnitamist nõukogu poolt.

Auditeerimine

AS Norma audiitorite arv ja nimed määratakse aktsionäride üldkoosoleku otsusega. Alates 2005. aastast on AS Norma audiitoriks Ernst & Young Baltic AS. 19. juunil 2008 toimunud korraline üldkoosolek otsustas kinnitada AS Norma audiitoriks tähtajaga üks aasta audiitorühing Ernst & Young Baltic AS ning määras, et audiitorile makstava tasu suuruse otsustab nõukogu, kes sõlmib audiitoritega ka lepingu. AS Norma ja Ernst & Young Baltic AS-i vahel sõlmitud auditiorteenuse osutamise leping on konfidentsiaalne ja seetõttu ei kuulu audiitorile makstava tasu suurus avaldamisele.

Aruandlus periood	Esialgne aruanne	Lõplik aruanne	Auditeeritud aruanne
2007. aasta			22.02.2008
I kv. 08	21.04.2008	30.05.2008	
II kv. 08	21.07.2008	29.08.2008	
III kv. 08	20.10.2008	28.11.2008	
IV kv. 08	28.01.2009	27.02.2009	

Juhtkonna deklaratsioon tegevusaruandele

Kontserni juhatus kinnitab, et tegevusaruanne annab õige ja õiglase ülevaate emaettevõtte ja kontserni kui terviku äritegevuse arengust ja tulemustest ning finantsseisundist ning sisaldab peamiste riskide ja kahtluste kirjeldust.

Peep Siimon
Juhatusesimees

Garri Krieger
Juhatuseliige

Ivar Aas
Juhatuseliige

Peeter Tõniste
Juhatuseliige

Ülle Jõgi
Juhatuseliige

Sander Annus
Juhatuseliige

KONSOLIDEERITUD RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANNE

Juhatuse kinnitus raamatupidamise aastaaruandele

Käesolevaga deklareerime oma vastutust lehekülgedel 25 kuni 54 esitatud AS-i Norma konsolideerimisgrupi raamatupidamise aastaaruande koostamise eest ja kinnitame, et:

- 1) raamatupidamise aastaaruande koostamisel rakendatud arvestusmeetodid on kooskõlas rahvusvaheliste finantsaruandluse standarditega, nagu need on vastu võetud Euroopa Liidu poolt;
- 2) raamatupidamise aastaaruanne kajastab kontserni finantsseisundit, majandustulemusi ja rahavoogusid õigesti ja õiglaselt;
- 3) emaettevõtte ja teised kontserni kuuluvad äriühingud on jätkuvalt tegutsevad äriühingud.

Peep Siimon

Juhatuse esimees

Ivar Aas

Juhatuse liige

Ülle Jõgi

Juhatuse liige

Garri Krieger

Juhatuse liige

Peeter Tõniste

Juhatuse liige

Sander Annus

Juhatuse liige

Tallinn, 6. märts 2009

Konsolideeritud bilanss

Tuhandetes kroonides

Aktiva (vara)	31.12.2008	31.12.2007	Lisa nr.
Käibevara			
Raha ja pangakontod	29 943	86 588	1
Finantsvarad	553 576	453 643	2
Nõuded	155 647	167 331	3
Ettemaksed	1 542	1 371	4
Varud	101 291	105 970	5
Käibevara kokku	841 999	814 903	
Põhivara			
Pikaajalised nõuded	329	307	6
Materiaalne põhivara	229 938	230 304	7
Immateriaalne põhivara	9 252	11 666	8
Põhivara kokku	239 519	242 277	
Aktiva (vara) kokku	1 081 518	1 057 180	
Passiva (kohustused ja omakapital)			
Kohustused			
Lühiajalised kohustused			
Võlad	99 609	148 885	10
Ettemaksed	408	815	11
Lühiajalised eraldised	2 803	0	12
Lühiajalised kohustused kokku	102 820	149 700	
Kohustused kokku	102 820	149 700	
Omakapital			
Aktiivkapital nominaalväärtuses	132 000	132 000	13
Kohustuslik reservkapital	13 200	13 200	
Jaotamata kasum	833 498	762 280	22
Omakapital kokku	978 698	907 480	
Passiva (kohustused ja omakapital) kokku	1 081 518	1 057 180	

Raamatupidamisarvestuse põhimõtted lehekülgedel 30 kuni 36 ja lisad konsolideeritud finantsaruannetele lehekülgedel 37 kuni 54 on konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande lahutamatuks osaks.

Konsolideeritud kasumiaruanne

Tuhandetes kroonides

	2008	2007	Lisa nr.
Müügitulu	1 382 140	1 263 942	14
Müüdnud toodangu kulu	-1 182 147	-1 072 997	15
Brutokasum	199 993	190 945	
Turustuskulud	-24 072	-28 567	16
Tootearenduskulud	-16 244	-30 461	17
Üldhalduskulud	-38 869	-31 861	18
Muud äritulud	6 480	5 447	19
Muud ärikskulud	-3 332	-1 281	20
Ärikskasum	123 956	104 222	
Finantstulud	31 014	20 645	21
Finantskulud	-208	-324	21
Kasum enne maksustamist	154 762	124 543	
Tulumaks	-17 544	-18 615	22
Aruandeaasta kasum	137 218	105 928	
Tava ja lahustatud puhaskasum aktsia kohta kroonides	10,40	8,02	13

Raamatupidamisarvestuse põhimõtted lehekülgedel 30 kuni 36 ja lisad konsolideeritud finantsaruannetele lehekülgedel 37 kuni 54 on konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande lahutamatuks osaks.

Konsolideeritud omakapitali muutuste aruanne

Tuhandetes kroonides

	Aksiakapital nominaalväärtuses	Kohustuslik reservkapital	Jaotamata kasum	Kokku omakapital
31.12.2006	132 000	13 200	722 352	867 552
Dividendid	-	-	-66 000	-66 000
Aruandeaasta kasum	-	-	105 928	105 928
31.12.2007	132 000	13 200	762 280	907 480
31.12.2007	132 000	13 200	762 280	907 480
Dividendid	-	-	-66 000	-66 000
Aruandeaasta kasum	-	-	137 218	137 218
31.12.2008	132 000	13 200	833 498	978 698

Vastavalt Äriseadustiku nõuetele moodustab kohustuslik reservkapital 10% aksiakapitalist. Kohustuslikku reservkapitali võib kasutada eelmiste perioodide kahjumite katmiseks või aksiakapitali suurendamiseks. Kohustuslikust reservkapitalist ei tehta väljamakseid aktsionäridele.

Raamatupidamisarvestuse põhimõtted lehekülgedel 30 kuni 36 ja lisad konsolideeritud finantsaruannetele lehekülgedel 37 kuni 54 on konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande lahutamatuks osaks.

Konsolideeritud rahavoogude aruanne

Tuhandetes kroonides

Rahavood äritegevusest	2008	*2007	Lisa nr.
Puhaskasum	137 218	105 928	
Korrigeerimised:			
Kasum materiaalse põhivara likvideerimisest	-195	-455	19
Materiaalse ja immateriaalse põhivara amortisatsioon	53 529	62 267	7,8
Põhivara allahindlus	0	66	20
Intressitulu	-31 014	-20 613	21
Kahjum valuutakursi muutusest	208	292	21
Realiseerimata kasum valuutakursi muutusest	-485	-114	
Tulumaksukulu	17 544	18 615	22
Äritegevusega seotud käibevara muutus :			
Lühiajaliste nõuete, v.a. laenude ja intresside muutus	11 262	-37 691	3,4,6
Varude muutus	4 679	-12 051	5
Kohustuste muutus:			
Kreditoorse võlgnevuse muutus	-48 643	20 078	10
Ettemaksete muutus	-407	-323	11
Eraldise muutus	2 803	0	12
Rahavood äritegevusest kokku	146 499	135 999	
Rahavood investeerimisest			
Materiaalse põhivara müük	342	1 214	7
Materiaalse ja immateriaalse põhivara soetamine	-50 896	-42 487	7,8
Väljaantud laenud	-67	-90	6
Tagasisaadud laenud	149	184	6
Finantsvarade soetamine	-1 070 763	-724 370	
Finantsvarade müük	975 544	690 501	
Saadud intressid	26 299	19 626	
Rahavood investeerimisest kokku	-119 392	-55 422	
Rahavood finantseerimisest			
Dividendide tulumaksu tasumine	-17 544	-18 615	22
Makstud dividendid	-66 000	-66 000	13
Rahavood finantseerimisest kokku	-83 544	-84 615	
Neto rahavoog	-56 437	-4 038	
Muutused rahas ja raha ekvivalentides			
Raha ja raha ekvivalendid perioodi alguses:	86 588	90 918	
Juurdekasv/väheneimine	-56 437	-4 038	
Valuutakursi mõju	-208	-292	21
Raha ja raha ekvivalendid perioodi lõpus, sh.:	29 943	86 588	
raha ja pangakontod (sh. tähtajalised deposiidid tähtajaga kuni 3 kuud)	29 943	38 990	1
intressifondi osakud	0	47 598	1

* 2008. aastal on muudetud esitusviisi ning rahavood äritegevusest algavad puhaskasumist.

Raamatupidamisarvestuse põhimõtted lehekülgedel 30 kuni 36 ja lisad konsolideeritud finantsaruannetele lehekülgedel 37 kuni 54 on konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande lahutamatuks osaks.

Üldinformatsioon

AS Norma (edaspidi ka "emaettevõtte") ja tema tütarettevõtte (edaspidi koos ka "kontsern") põhitegevuseks on autodele turvasüsteemide ja nende detailide valmistamine, müük ning põhitegevusega seonduvate arendustööde teostamine. Põhitootmise tarbeks kasutatavad tehnoloogiad on metallitöötlamine, plastivalamine, detailide galvaaniline katmine ja toodete koostamine.

AS Norma kontserni kuulus 2008. aastal AS Norma ja tema 100%-lise osalusega tütarettevõtte:

Ettevõtte nimi	Osalus	Asukoht
Norma-Osvar ZAO	100%	Venemaa

Täpsem informatsioon tütarettevõtte kohta on esitatud lisa-des 14, 22 ja 27.

AS Norma osalus tütarettevõtte omakapitalis võrdub tema osalusega hääleõiguslikes aktsiates.

Kontsernis töötas 2008. a. lõpus 918 inimest, sealhulgas emaettevõttes 914 inimest (2007.a lõpus vastavalt 972 ja 968 inimest).

AS Norma on registreeritud ja tegutseb Eesti Vabariigis, Tallinnas, Laki tn. 14. AS-i Norma aktsiad on noteeritud Tallinna Väärtpaperibörsi põhinimekirjas, lisaks kaubeldakse AS Norma aktsiatega (GDR) veel Frankfurdi ja Berliini börsidel. AS-i Norma emaettevõtte on Autoliv AB ja Autoliv-i kontserni emaettevõtte on Autoliv Inc.

Raamatupidamisarvestuse põhimõtted ja hinnangud

Konsolideeritud raamatupidamise aastaaruanne on koostatud kooskõlas rahvusvaheliste finantsaruandluse standarditega, nagu need on vastu võetud Euroopa Liidu poolt ja põhineb soetusmaksumuse printsiibil, v.a. juhtudel, mis on kirjeldatud järgnevatel arvestusmeetodites teisiti (näiteks teatud finantsinstrumendid, mida kajastatakse õiglases väärtuses). Aruanne on koostatud tuhandetes Eesti kroonides.

Käesoleva konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande kinnitamise kuupäeva seisuga pole kontserni jaoks vahet kontserni poolt rakendatud Euroopa Liidu poolt heaks kiidetud IFRS standarditel ning IFRS standarditel, mis on välja antud Rahvusvaheliste Raamatupidamisstandardite Nõukogu (IASB) poolt.

Vastavalt Eesti Vabariigi äriseadustikule, kinnitatakse juhatuse poolt koostatud ja nõukogu poolt heaks kiidetud majandusaasta aruanne, mis sisaldab endas ka raamatupidamise aastaaruannet, aktsionäride üldkoosoleku poolt. Aktsionäridel on õigus juhatuse poolt koostatud ja kinnitatud majandusaasta aruannet mitte heaks kiita ning nõuda uue aruande koostamist.

Võrreldes varasemate aastatega on raamatupidamise aastaaruandes avalikustatud lisainformatsiooni seoses uute ning muudetud raamatupidamisstandarditega.

Tulenevalt Eesti Vabariigi raamatupidamise seaduse nõuetest on konsolideeritud raamatupidamise aastaaruandes esitatud ka emaettevõtte konsolideerimata põhiaruanded (vt. lisa 27), mis ei ole emaettevõtte eraldiseisvad finantsaruanded IAS 27 (Konsolideeritud ja konsolideerimata finantsaruanded) mõistes. Emaettevõtte konsolideerimata aruanded on koostatud kooskõlas Eesti hea raamatupidamistavaga, mis emaettevõtte jaoks ei erine arvestuspõhimõtetest, mida on kasutatud kontserni raamatupidamise aastaaruande kokkupanemisel, v.a. investeeringud tütarettevõttesse.

Muudatused raamatupidamis põhimõtetes

Konsolideeritud finantsaruanne koostatakse järjepidevuse ja võrreldavuse põhimõtete alusel, mis tähendab, et kontsern järgib alati samu raamatupidamis põhimõtteid ja esitusviisi. Raamatupidamis põhimõtteid ja esitusviisi muudetakse üksnes juhul, kui seda nõutakse uute või muudetud rahvusvaheliste finantsaruandlusstandardite (IFRS) ja nende tõlgenduste alusel või kui uus raamatupidamis poliitika ja/või esitusviis annab objektiivsema ülevaate kontserni finantsseisust, finantstulemustest ja rahavoogudest.

a) Muudetud rahvusvahelised finantsaruandlusstandardid, uued rahvusvahelised finantsaruandlusstandardid ja rahvusvahelise finantsaruandluse tõlgendamise komitee (IFRIC) tõlgendused

Käesoleva finantsaruande koostamisel kasutatud raamatupidamis põhimõtted ja esitusviis on kooskõlas eelmisel majandusaastal rakendatud põhimõtete ja standarditega. Peale selle on vastu võetud järgmised uued/muudetud standardid, mis ei mõjutanud oluliselt 2008. aasta finantstulemusi ja avalikustatavat teavet:

- IFRIC 11 IFRS 2 „Tehingud kontserni- ja omaaktsiatega“;
- IFRIC 12 „Teenuste kontsessioonikokkulepped“;
- IFRIC 13 „Kliendilojaalsuse programm“;

- IFRIC 14 IAS 19 „Kindlaksmääratud hüvitisega vara limiit, minimaalse rahastamise nõuded ja nende koostoime“;
- IFRIC 16 „Välismaisesse äriüksusesse tehtud netoinvesteeringu riskimaandamine“;
- IAS 39 ja IFRS 7 muudatused „Finantsvarade ümberliigitamine“.

b) Uued rahvusvahelised finantsaruandlusstandardid ja tõlgendused, mis on välja antud, kuid veel ei kehti

Kontserni juhtkonna hinnangul ei mõjuta uued või muudetud rahvusvahelised finantsaruandlusstandardid ja nende tõlgendused, mis olid käesoleva konsolideeritud finantsaruande koostamise ajaks välja antud, kuid polnud veel jõustunud ning mida kontsern ennetavalt ei kasutanud, kontserni varade ja kohustuste väärtust seisuga 31. detsember 2008. Kontsern rakendab nende jõustumise kuupäevast alates järgmisi standardeid ja tõlgendusi:

- IAS 1 „Finantsaruannete esitamine (muudetud)“; kohaldatakse 1. jaanuaril 2009 või hiljem algavate aruandlusperioodide suhtes. Muudatused hõlmavad uue terminoloogia kasutuselevõttu, muudatusi omakapitali tehingute kajastamise esitlusviisis, täiendavalt tutvustab standard koondkasumiaruande mõistet ning uusi nõudeid tagasiulatuvalt parandatud raamatupidamisaruande esitlusviisile.
- IFRS 8 „Tegevussegmentid“; kohaldatakse 1. jaanuaril 2009 või hiljem algavate aruandlusperioodide suhtes. Standard sätestab nõuded teabe avaldamiseks tegevussegmentide kohta, ettevõtte toodete ja teenuste kohta, geograafiliste piirkondade kohta, kus ettevõtte tegutseb ning suuremate klientide kohta. IAS 14 Segmentiaruandlus asendub IFRS 8-ga.
- IAS 23 „Laenukasutuse kulutused (muudetud)“; kohaldatakse 1. jaanuaril 2009 või hiljem algavate aruandlusperioodide suhtes;
- IFRS 1 „Rahvusvaheliste finantsaruandlusstandardite esmakordne kasutuselevõtt“ ning IAS 27 „Konsolideeritud ja konsolideerimata finantsaruanded“; kohaldatakse 1. jaanuaril 2009 või hiljem algavate aruandlusperioodide suhtes;
- IFRS 3R „Äriühendused“ ning IAS 27R „Konsolideeritud ja konsolideerimata finantsaruanded“; kohaldatakse 1. juulil 2009 või hiljem algavate aruandlusperioodide suhtes;
- IAS 32 „Finantsinstrumendid: esitamine“ ning IAS 1 „Finantsaruannete esitamine – tagasimüüdavad finantsinstrumendid ja likvideerimisel tekkivad kohustused“; kohaldatakse 1. jaanuaril 2009 või hiljem algavate aruandlusperioodide suhtes;
- IAS 39 „Finantsinstrumendid: kajastamine ja mõõtmine – arvestatavad riskimaandusinstrumendid“; kohalda-

takse 1. juulil 2009 või hiljem algavate aruandlusperioodide suhtes;

- IFRS 2 „Aktsiapõhine makse (muudatused)“; kohaldatakse 1. jaanuaril 2009 või hiljem algavate aruandlusperioodide suhtes;
- IFRIC 15 „Kinnisvara ehituslepingud“; kohaldatakse 1. jaanuaril 2009 või hiljem algavate aruandlusperioodide suhtes;
- IFRIC 17 Mitterahaliste varade jaotamine omanikele; kohaldatakse 1. jaanuaril 2009 või hiljem algavate aruandlusperioodide suhtes;
- IFRIC 18 Varade üleandmine klientide poolt; kohaldatakse 1. jaanuaril 2009 või hiljem algavate aruandlusperioodide suhtes.

c) IFRS-ide täiendused

2008. aasta mais andis IASB välja oma esimese standardite muutuste kogumiku, mille eesmärk on vasturääkivuste kõrvaldamine ja sõnastuse täpsustamine. Kogumik sisaldab eraldi üleminekusätteid iga standardi kohta ning enamikke muudatustest kohaldatakse 01. juulil 2009 või hiljem algavatele aruandlusperioodidele. Kontserni hinnangul ei mõjuta need muutused oluliselt raamatupidamisaruandeid.

- IFRS 7 Finantsinstrumendid: avalikustatav teave
- IAS 1 Finantsaruannete esitamine
- IAS 8 Arvestusmeetodid, arvestushinnangute muutused ja vead
- IAS 10 Bilansipäevajärgsed sündmused
- IAS 16 Materiaalsed põhivarad
- IAS 18 Müügitulu
- IAS 19 Hüvitisid töötajatele
- IAS 20 Valitsusepoolse sihtfinantseerimise arvestamine ja valitsusepoolse abi avalikustamine
- IAS 23 Laenukasutuse kulutused
- IAS 27 Konsolideeritud ja konsolideerimata finantsaruanded
- IAS 28 Investeeringud sidusettevõtetesse
- IAS 29 Finantsaruandlus hüperinflatiivsetes majanduskeskkondades
- IAS 31 Osalemised ühissettevtmistest
- IAS 34 Vahefinantsaruandlus
- IAS 36 Varade väärtuse langus
- IAS 38 Immateriaalsed varad
- IAS 39 Finantsinstrumendid: kajastamine ja mõõtmine
- IAS 40 Kinnisvarainvesteeringud
- IAS 41 Põllumajandus

Konsolideerimise põhimõtted

Konsolideeritud raamatupidamise aastaaruanne sisaldab AS-i Norma ning selle tütarettevõtte finantsnäitajaid konso-

lideerituna rida-realt.

Tütarettevõtted on ettevõtted, milles kontsernile kuulub rohkem kui pool hääleõiguslikest aktsiatest või kontsern kontrollib muul moel ettevõtte finants- ja tegevuspoliitikat. Tütarettevõtteid konsolideeritakse alates selle ostukuupäevast (kontrolli omandamise hetkest) kuni müügikuupäevani (kontrolli kaotamise hetkeni).

Tütarettevõtted koostavad oma finantsaruandeid sama perioodi kohta ja kasutavad oma aruannete koostamisel olulises osas samu arvestuspõhimõtteid, mis emaettevõttegi. Kõik kontsernisisised tehingud, nõuded ja kohustused ning realiseerimata kasumid ja kahjumid kontserni ettevõtete vahel toimunud tehingutelt on konsolideeritud raamatupidamise aastaaruandes täies ulatuses elimineeritud. Realiseerimata kahjumeid ei elimineerita, kui sisuliselt on tegemist vara väärtuse langusega.

Välisvaluutad

Emaettevõtte arvestusvaluuta on Eesti kroon, mis on ka käesoleva aruande esitusvaluutaks; kõiki teisi valuutasid loetakse välisvaluutadeks. Kuigi ettevõtte mitmed ostu- ja müügilepingud on viidud euro alusele on ettevõtte arvestus- ning esitusvaluutaks siiski Eesti kroon, kuna Eesti krooni kurss on euroga fikseeritud ning valuutakursi erinevusi ei saa tekkida.

Kõik välisvaluutas toimunud kontserni tehingud on kajastatud Eesti kroonides, vastavalt tehingupäeval kehtinud Eesti Panga kursile. Välisvaluutas fikseeritud rahalised varad ja kohustused hinnatakse bilansipäeva seisuga ümber Eesti kroonidesse bilansipäeval ametlikult kehtinud Eesti Panga valuutakursside alusel. Kasumid / kahjumid äritegevusega seotud rahaliste varade ja kohustuste ümberhindamisest kajastatakse kasumiaruandes real "muud äritulud" või "muud ärikulud" ning investeerimis- ja finantseerimistegevusega seotud rahaliste varade ja kohustuste ümberhindamisest real "finantstulud /kulud".

Välisriigis asuva tütarettevõtte arvestusvaluuta on euro. Kõik tehingud ning varade ja kohustuste saldod hinnatakse ümber Eesti Panga kehtiva valuutakursiga. Kuna Eesti kroon ja euro on omavahel fikseeritud kursiga seotud (1 euro = 15.6466 Eesti krooni), siis ei teki ümberhindamisel valuutakursside vahesid, mida peaks kajastama otse omakapitalis.

Raha ja raha ekvivalendid

Raha ja raha ekvivalendid rahavoogude aruandes sisaldavad lühiajalisi (kuni 3-kuulise tähtajaga soetatud) kõrge likviidsusega investeringuid, mida on võimalik konverteerida teada-

oleva summa raha vastu ning mille puhul puudub oluline turuväärtuse muutuse risk, sh. kassa, pangakontode ja lühiajaliste kuni 3-kuulise tähtajaga pangadeposiitide saldo- sid ning muid vabalt kaubeldavaid likviidseid väärtpabereid (näiteks intressifondi osakud).

Finantsvarad

Kõik finantsvarad võetakse algselt arvele nende soetusmaksu- sumuses, milleks on antud finantsvara eest makstud tasu õiglase väärtus. Algne soetusmaksumus sisaldab ka kõiki finantsvara soetamisega otseselt kaasnevaid kulutusi, seal- hulgas tasud vahendajatele ja nõustajatele, tehinguga kaas- nevad mittetagastatavad maksud ja muud sarnased kulutu- sed, v.a. selliste finantsvarade, mida kajastatakse õiglas- e väärtuses muutusega läbi kasumiaruande, soetamisega seotud kulutused.

Kõik tavapärasel turutingimustel toimuvad finantsvarade ostud ja müügid kajastatakse nende tehingute tehingupäe- val, s.t. päeval, mil kontsern võtab endale kohustuse (näiteks sõlmib lepingu) teatud finantsvara ostuks või müügiks. Tava- pärasel turutingimusel toimuvaks nimetatakse selliseid oste ja müüke, mille puhul ostetava või müüdava finantsvara üleandmine müüjalt ostjale toimub antud turul väljakujune- nud või vastavate turegulatsioonidega nõutud perioodi jooksul.

Edasise kajastamise eesmärgil jagatakse finantsvarad järg- mistesse gruppidesse:

- finantsvarad, mida kajastatakse õiglas- e väärtuses muutustega läbi kasumiaruande (sellesse gruppi kuulu- vad kauplemiseesmärgil soetatud aktsiad, osakud, võlakirjad, mida ei kavatseta hoida lunastustähtajani ja muud väärtpaberid ning positiivse väärtusega tuletisin- st- rumendid),
- lunastustähtajani hoitavad investeringud (sellesse gruppi kuuluvad kindla lunastustähtajaga võlakirjad, mida kavatsetakse hoida kuni lunastustähtajani),
- laenu- ja nõuded (sellesse gruppi kuuluvad antud laenu- d, nõuded ostjate vastu ja muud nõuded),
- müügiootel finantsvarad (sellesse gruppi kuuluvad kõik ülejäänud finantsvarad, mis ei kuulu eelpool nimetatud gruppidesse; kontsernil aruandeperioodil ja võrdluspe- ri- oodil selliseid investeringuid ei olnud).

Esimese grupi finantsvarad hinnatakse igal bilansipäeval õiglas- e väärtusesse. Börsil noteeritud väärt- paberite puhul baseerub õiglase väärtus bilansipäeva sulgemishinda- del ja Eesti Panga ametlikel valuutakurssidel. Börsil note- rimata väärt- paberite puhul kasutatakse õiglast väärtust, mille leidmisel võetakse aluseks kogu kontsernile kättesaa- dav info investeringu väärtuse kohta. Kasumid/kahjumid

õiglase väärtuse muutustest kajastatakse kasumiaruandes real "finantstulud" või „finantskulud“. Intressid ja dividendid esimese grupi finantsvaradest kajastatakse samuti kasumiaruandes real "finantstulud" või „finantskulud“.

Lunastustähtjani hoitavaid investeeringuid ning laenusid ja nõudeid kajastatakse korrigeeritud soetusmaksumus kasutades efektiivset intressimäära. Korrigeeritud soetusmaksumus arvutatakse kogu finantsvara kehtivusperioodi kohta, kusjuures arvesse võetakse igasugune soetamisel tekkinud diskonto või preemia ning tehinguga otseselt seotud kulutused.

Korrigeeritud soetusmaksumuse meetodil kajastatavaid finantsvarasid hinnatakse alla juhul, kui on tõenäoline, et nende kaetav väärtus on väiksem kui bilansiline väärtus (ebatõenäoliselt laekuvate nõuete osas on allahindlus kajastatud kontraaktiva kontol ning lootusetud nõuded on bilansist välja kantud). Korrigeeritud soetusmaksumusel kajastatavate finantsvarade kaetav väärtus on finantsvarast tulevikus saadavate rahavoogude nüüdisväärtus diskonteerituna esmasel kajastamisel fikseeritud efektiivse intressimääraga. Igat nõuet konkreetse kliendi vastu hinnatakse eraldi, arvestades teadaolevat infot kliendi maksevõime kohta. Äritegevusega seotud finantsvarade allahindlus kajastatakse kasumiaruandes ärikuluna (real "üldhalduskulud") ning investeerimistegevusega seotud finantsvarade allahindlus kajastatakse kasumiaruandes finantskuluna.

Aruandeperioodil laekunud, eelnevalt kuludesse kantud nõuded on kajastatud ebatõenäoliste nõuete summa korrigeerimisena ja kulu vähendusena aruandeperioodi kasumiaruandes.

Intressitulu laenudelt, nõuetelt ja lunastustähtjani hoitavalt investeringutelt kajastatakse kasumiaruandes real "finantstulud".

Finantsvarade kajastamine lõpetatakse siis, kui kontsern kaotab õiguse finantsvarast tulenevatele rahavoogudele või ta annab kolmandale osapoolle üle varast tulenevad rahavood ning enamiku finantsvaraga seotud riskidest ja hüvedest.

Tütarettevõtte kajastamine ematettevõtte konsolideerimata finantsaruannetes

Investeering tütarettevõttesse on kajastatud ematettevõtte konsolideerimata finantsaruannetes soetusmaksumus. See tähendab, et investeering kajastatakse algselt tema soetusmaksumus, milleks on omandamisel makstava tasu õiglase väärtus ning hiljem korrigeeritakse seda vajadusel investeeringu väärtuse langusest tulenevate allahindlus-

tega.

Vara väärtuse test hindamaks, kas investeeringu kaetav väärtus (kõrgem kahest – õiglase väärtus miinus müügikulutused või kasutusväärtus) on langenud alla selle bilansilise jääkväärtuse, viiakse läbi siis, kui on indikatsioone, et vara väärtus võib olla langenud. Allahindlusest tekkiv kulu kajastatakse ematettevõtte kasumiaruandes finantskuluna. Juhul, kui olukord muutub ja allahindlus ei ole enam põhjendatud, siis varem kajastatud allahindlus tühistatakse. Allahindluse tühistamine kajastatakse selle perioodi, mil tühistamine aset leidis, finantstuluna.

Tütarettevõtete poolt makstud dividendid kajastatakse sel hetkel, kui ematettevõttel tekib õigus neile dividendidele, finantstuluna, v.a. see osa dividendidest, mis makstakse välja selle vaba omakapitali arvelt, mille tütarettevõtte oli teeninud välja enne tema soetamist kontserni poolt. Selline osa dividendidest kajastatakse investeeringu vähendusena.

Varud

Valmistoodang ja lõpetamata toodang on kajastatud tootmisomahinnas (koosneb otsestest ja kaudsetest tootmiskuludest normaalse tootmismahu korral). Ladudes ja tootmises olev toormaterjal ning ostutooted on kajastatud soetusmaksumus, mis koosneb varude ostuhinnast ning ostuga seotud veokuludest, mittetagastatavatest maksudest ja muudest ostuga seotud kulutustest.

Varud on kajastatud bilansis lähtudes sellest, mis on madalam, kas soetusmaksumus või neto realiseerimismaksumus. Varude soetusmaksumuse kindlaks määramisel kasutatakse kaalutud keskmise hinna meetodit. Varude allahindlusi nende neto realiseerimismaksumusele kajastatakse aruandeperioodi kuluna kasumiaruande real "müüdnud toodangu kulu".

Materiaalne põhivara

Põhivara on vara, mille soetusmaksumus ületab 40 tuhandet krooni ja mille kasutusaeg on üle ühe aasta. Materiaalne põhivara võetakse arvele tema soetusmaksumus, mis koosneb ostuhinnast ja otseselt soetamisega seotud kulutustest.

Edaspidi kajastatakse materiaalsel põhivara soetusmaksumus, miinus akumuleeritud kulum ja võimalikud vara väärtuse langusest tulenevad allahindlused. Põhivara hinnatakse alla tema kaetavale väärtusele (kõrgemale kahest - kas õiglase väärtus miinus müügikulutused või kasutusväärtus), kui see on madalam vara bilansilisest jääkväärtusest. Vara väärtuse test hindamaks, kas vara kaetav väärtus on langenud alla selle bilansilise jääkväärtuse, viiakse läbi siis, kui on indikatsioone, et vara väärtus võib olla langenud. Allahind-

lus kajastatakse perioodikuluna kasumiaruandes real "muud ärikulud".

Igal bilansipäeval hinnatakse, kas on indikatsiooni, mis viitavad sellele, et varem kajastatud allahindlus ei ole enam põhjendatud. Juhul, kui selliseid indikatsioone on, siis leitakse vara kaetav väärtus ja vajadusel tühistatakse varem kajastatud allahindlus. Allahindluse tühistamine kajastatakse selle perioodi, mil tühistamine aset leidis, kulu vähendusena.

Arvelevõetud materiaalse põhivaraga seotud hilisemad väljaminekud (näiteks mõne varaobjekti teatud osade asendamise) lisatakse varade bilansilisele väärtusele siis, kui on täidetud järgmised kriteeriumid: (a) on tõenäoline, et kontsern saab sellest tulevikus majanduslikku kasu ning (b) nende soetusmaksumust on võimalik usaldusväärselt mõõta. Asendatud osad kantakse bilansist välja. Kõik teised väljaminekud kajastatakse kuludena perioodil, mil vastavad kulutused tehti.

Amortisatsiooni arvestamist alustatakse hetkest, mil vara on kasutatav vastavalt juhtkonna poolt plaanitud eesmärgil ning lõpetatakse kas klassifitseerimisel müügiotel põhivaraks või vara eemaldamiseni kasutusest. Kui täielikult amortiseerunud vara on veel kasutuses, kajastatakse bilansis nii soetusmaksumust kui akumulieeritud kulumit seni, kuni vara on lõplikult kasutusest eemaldatud.

Materiaalse põhivara objektide amortiseeritav osa (s.o. soetusmaksumuse ja lõppväärtuse vahe) amortiseeritakse kulusse objekti kasuliku eluea jooksul. Erandiks on maa, mida ei amortiseerita. Amortisatsiooni arvestatakse lineaarsel meetodil (v.a. rakiste puhul), lähtudes konkreetse vara kasulikust elueast, järgnevalt:

Ehitised	8 - 20 aastat
Masinad ja seadmed	4 - 12 aastat
IT seadmed	3 - 7 aastat
Muu inventar	5 - 7 aastat

Rakiste puhul rakendatakse tegevusmahupõhist amortisatsiooni arvutamise meetodit.

Juhul kui materiaalse põhivara objekt koosneb üksteisest eristatavatest komponentidest, millel on erinevad kasulikud eluead, on need komponendid võetud raamatupidamises arvele eraldi varana, määrates neile eraldi amortisatsiooninormid vastavalt nende kasulikule elueale.

Materiaalse põhivara objektide amortisatsiooninormid, -meetodid ja lõppväärtus vaadatakse iga majandusaasta lõpul üle ja vajadusel muudetakse. Muutust käsitletakse muutusena raamatupidamislikes hinnangutes.

Müügiotel põhivara kajastatakse kas vara bilansilises väärtuses või õiglasel väärtuses, millest on maha arvatud müügiga seotud kulutused, olenevalt kumb on madalam. Müügiotel põhivara ei amortiseerita.

Raamatupidamishinnangu muudatus:

Tuginedes ajaloolisele kogemusele, eksperthinnangutele ning turul kujunenud komponentide hinnapakumiste praktikale otsustas kontsern, et kasutatavad amortisatsiooninormid on teatud liiki seadmete jaoks liiga agressiivsed, ei peegelda seadmete tegelikku eluiga ja väärtust ning seetõttu ei ole tagatud tulude ja kulude vastavuse printsiip. Seetõttu otsustati alates 01.01.2008 muuta 55 seadme amortisatsiooninormi 13-25%-lt 8-20%-ni (vt lisa 7).

Immateriaalne põhivara

Immateriaalne põhivara võetakse algselt arvele tema soetusmaksumuses, mis koosneb ostuhinnast ja otseselt soetamisega seotud kulutustest. Edaspidine mõõtmine sõltub sellest, kas tegemist on piiratud elueaga varaga või määramata elueaga varaga. Piiratud elueaga immateriaalne põhivara kajastatakse soetusmaksumuses miinus akumulieeritud amortisatsioon ja võimalikud vara väärtuse langustest tulenevad kahjumid. Selliseid varasid amortiseeritakse lineaarsel meetodil, lähtudes konkreetse vara kasulikust elueast:

Ostetud litsentsid	3-10 aastat
--------------------	-------------

Piiratud kasutuseaga immateriaalne vara hinnatakse alla tema kaetavale väärtusele (kõrgemale kahest - kas õiglane väärtus miinus müügikulutused või kasutusväärtus), kui see on madalam vara bilansilisel jääkväärtusest. Vara väärtuse test hindamiseks, kas vara kaetav väärtus on langenud alla selle bilansilise jääkväärtuse, viiakse läbi siis, kui on indikatsioone, et vara väärtus võib olla langenud. Allahindlus kajastatakse perioodikuluna kasumiaruandes real "muud ärikulud".

Igal bilansipäeval hinnatakse, kas on indikatsiooni, mis viitavad sellele, et varem kajastatud allahindlus ei ole enam põhjendatud. Juhul, kui selliseid indikatsioone on, siis leitakse vara kaetav väärtus ja vajadusel tühistatakse varem kajastatud allahindlus. Allahindluse tühistamine kajastatakse selle perioodi, mil tühistamine aset leidis, kulu vähendusena.

Määramata kasuliku elueaga immateriaalseid varasid (sh firmaväärtus) ei amortiseerita, kuid nende väärtuse kontrollimiseks tuleb igal bilansipäeval viia läbi väärtuse test. Kontsernil aruandeperioodil ja võrdlusperioodil määramata kasuliku elueaga immateriaalseid varasid ei eksisteerinud.

Arenguväljaminekud on kulutused, mida tehakse uurimustulemuste rakendamisel uute konkreetsete toodete ja teenuste väljatöötamiseks. Arenguväljaminekud kapitaliseeritakse juhul, kui Kontsern suudab tõestada et immateriaalse vara kasutus- või müügikõlblikuks saamine on tehniliselt võimalik, Kontsern kavatses immateriaalse vara valmis saada ja seda kasutada või müüa, Kontsernil on võimalik immateriaalset vara kasutada või müüa, on võimalik hinnata immateriaalsest varast tulevikus tekkivat tulu, Kontsernil on immateriaalse vara arendamise lõpetamiseks ja kasutamiseks või müümiseks olemas piisavad tehnilised, rahalised ja muud vahendid ning arendusprojektiga seotud kulutusi on võimalik usaldusväärsetl mõõta.

Uue majandusüksuse asutamisega seotud väljaminekuid, uue teadusliku või tehnilise informatsiooni kogumise eesmärgil läbi viidud uuringutega seotud kulutusi ning koolituskulusid ei kapitaliseerita.

Finantskohustused

Finantskohustused võetakse algselt arvele nende soetusmaksumuses, milleks on finantskohustuse eest saadud tasu õiglane väärtus. Edaspidi kajastatakse finantskohustusi nende korrigeeritud soetusmaksumuses, kasutades efektiivset intressimäära. Tehingukulud võetakse arvesse efektiivset intressimäära arvutamisel ning kantakse kuludesse finantskohustuse eluea jooksul. Finantskohustustega kaasnevad kulutused (sh. intressikulud) kajastatakse tekkepõhiselt perioodikuluna.

Finantskohustuse kajastamine lõpetatakse siis, kui kohustus on tasutud, tühistatud või aegunud.

Eraldised ja tingimuslikud kohustused

Bilansis kajastatakse eraldisena aruandeperioodil või eelnevatel perioodidel tekkinud kontserni kohustusi, millel on seaduslik või lepinguline alus, mille realiseerumine on tõenäoline ja mis nõuab varast loobumist ja mille maksumust saab usaldusväärsetl määrata, kuid mille lõplik maksumus või maksetähtaeg ei ole kindlalt fikseeritud. Eraldiste hindamisel on lähtutud juhatuse hinnangust, kogemustest ja vajadusel ka sõltumatute ekspertide hinnangutest.

Lubadused, garantiid ja muud kohustused, mis teatud tingimustel võivad tulevikus muutuda kohustusteks, kuid, mille realiseerumist hindab juhtkond ebatõenäoliseks, on avalikustatud raamatupidamise aastaaruande lisades tingimuslike kohustustena.

Ettevõtte tulumaks

Eestis registreeritud ettevõtted:

Vastavalt kehtivale seadusandlusele Eestis ettevõtete kasumit ei maksustata, mistõttu ei eksisteeri ka edasilükkunud tulumaksu nõudeid ega kohustusi. Kasumi asemel maksustatakse Eestis jaotamata kasumist väljamakstavaid dividende maksumääraga 21/79 (2007. a kehtis maksumäär 22/78) netodividendina väljamakstud summalt. Dividendide väljamaksmisega kaasnevat ettevõtte tulumaksu kajastatakse kasumiaruandes tulumaksukuluna samal perioodil kui dividendid välja kuulutatakse, sõltumata sellest, millise perioodi eest need on välja kuulutatud või millal need tegelikult välja makstakse.

Bilansis ei kajastata potentsiaalset tulumaksukohustust kontserni Eestis registreeritud ettevõtete vaba omakapitali suhtes, mis kaasneks omakapitali väljamaksmisel dividendina. Maksimaalne võimalik tulumaksukohustuse summa, mis võiks kaasneda dividendide väljamaksmisega, on ära toodud lisas 22.

Venemaal registreeritud ettevõtted:

Vastavalt Venemaa tulumaksuseadusele on ettevõtte puhaskasum, mida on korrigeeritud tulumaksuseaduses sätestatud ajutiste ja püsivate erinevustega, Venemaal tulumaksuga maksustatav (maksumäär on 24%).

Edasilükkunud tulumaks on kajastatud kohustusemeetodil kõigi bilansikuupäeval esinevate ajutiste erinevuste kohta varade ja kohustuste maksustamisbaasi ja nende bilansilise väärtuse vahel raamatupidamisarvestuses. Edasilükkunud tulumaksuvara kajastatakse ainult siis, kui on tõenäoline, et tulevikus tekivad kasumid, mille arvelt saab edasilükkunud tulumaksuvara kasutada.

Tasumisele kuuluv tulumaksukohustus kajastatakse lühiajalise kohustusena ja edasilükkunud tulumaksu-kohustus või -nõue pikaajalise kohustuse või põhivarana.

Seotud osapooled

Osapooled on seotud, kui ühel osapoolel on kontroll teise osapoole üle või oluline mõju teise osapoole äriolulistele otsustele. Kontsern, mis kuulub omakorda Autoliv'i kontserni käsitleb seotud osapooltena:

- AS Norma ematettevõtet ning Autoliv kontserni ematettevõtet;
- teisi Autoliv kontserni kuuluvaid ettevõtteid;
- kontserni ja tema ematettevõtte juhtkonna võtmeisikuid ning

d) eelmises punktis nimetatud isikute lähisugulasi ja nende poolt kontrollitavaid ettevõtteid (Tark & Co).

Müügitulu arvestus

Kaupade müügist tulenevat tulu kajastatakse siis, kui kõik olulised omandiga seotud riskid on läinud üle ostjale ning müügitulu ja tehinguga seotud kulu on usaldusväärset määratav. Tulu kajastatakse saadud või saadaoleva tasu õiglasel väärtuses. Kui tasumine toimub tavatingimustest pikema perioodi jooksul, kajastatakse tulu saadava tasu nüüdisväärtuses.

Tulu teenuste müügist kajastatakse teenuse osutamisel. Vahendatavatest teenustest tulenev tulu kajastatakse kasumiaruandes saldeerituna nende teenustega seotud kulutustega.

Intressitulu kajastatakse intressi viitlaekumisena, mille arvestamisel kasutatakse efektiivse intressimäära meetodit. See on intressimäär, mida rakendades finantsinstrumendist, tema oodatava kestvuse jooksul, tulenevad tuleviku rahavood diskonteeruvad instrumendi bilansilise väärtuseni.

Kapitali- ja kasutusrendid

Kapitalirendina käsitletakse rendilepingut, mille puhul kõik olulised vara omandiga seonduvad riskid ja hüved kanduvad üle rentnikule. Muud rendilepingud kajastatakse kasutusrendina.

Kontsern kui rentnik

Kapitalirendi puhul võetakse vara ja kohustus rentniku bilanssi arvele renditud vara õiglasel väärtuses või rendimaksete miinimumsumma nüüdisväärtuses, juhul kui see on madalam. Rendimaksed jaotatakse finantskuluks (intressikulu) ja kohustuse jääkväärtuse vähendamiseks. Finantskulud jaotatakse rendiperioodile arvestusega, et intressimäär on igal ajahetkel kohustuse jääkväärtuse suhtes sama. Kapitalirendi tingimustel renditud varad amortiseeritakse sarnaselt omandatud põhivaraga, kusjuures amortisatsiooniperioodiks on vara eeldatav kasulik tööiga või rendisuhte kehtivuse periood, olenevalt sellest, kumb on lühem.

Makstud kasutusrendimaksed kajastatakse rendiperioodi jooksul lineaarselt kasumiaruandes kuluna.

Kontsern kui rendileandja

Kapitalirendi alusel väljarenditud vara kajastatakse bilansis nõudena kapitalirenti tehtud netoinvesteeringu summas (võrdub saadaolevate rendimaksete nüüdisväärtusega, pluss renditava vara garanteerimata jääkväärtus rendiperioodi lõpuks). Rentnikult saadavad rendimaksed jagatakse kapitalirendinõude põhiosa tagasimakseteks ja finantstuluks. Finantstulu jagatakse rendiperioodile arvestusega, et rendileandja tulususe määr on igal ajahetkel kapitalirendi netoinvesteeringu jäägi suhtes konstantne.

Kasutusrendi tingimustel väljarenditud vara kajastatakse bilansis tavakorras, analoogselt muu materiaalse põhivara. Väljarenditavat vara amortiseeritakse lähtudes kontsernis sama tüüpi varade osas rakendatavatest amortiseerimispehmetest. Saadud kasutusrendimaksed kajastatakse rendiperioodi jooksul lineaarselt tuluna.

Segmendi aruandlus

Kontserni esmaseks segmendi vormiks on tegevusala segmendid ning teiseseks segmendi vormiks on segmendid geograafilises lõikes.

Kontsernis valmistatavate toodete jaotuses on põhiosa autoohutusrihmil ja autoohutussüsteemil. Muud tooted (auto turvasüsteemide komponendid, autodetailid, metallitööd, kinnisvara haldus jms.) moodustavad kogukäibest ja varadest eraldivõetuna alla 10% ja seega ei ole neid eraldi segmentidena avalikustatud.

Kulude jaotus on vastavuses toote osatähtsusega käibes. Varade (v.a. raha, investeeringud ning antud laenud) ja kohustuste jaotuse aluseks on nende seos segmendiga. Amortisatsioonikulu ja põhivara allahindlus on jaotatud vastavalt põhivara proportsioonile segmentide lõikes. Need kulud, varad ja kohustused, mis ei ole seotud otseselt ühegi segmendiga, vaid on seotud kontserni kui terviku administreerimise, investeerimise ja finantseerimisega, on avalikustatud kontserni jagamatute kulude, varade ja kohustustena.

Lisad konsolideeritud finantsaruannetele

Tuhandetes Eesti kroonides

1. Raha ja raha ekvivalendid	31.12.2008	31.12.2007
Kassa ja pangakontod	845	694
Lühiajalised deposiidid tähtajaga alla 3 kuu	29 098	38 297
Hansapanga Intressifondi osakud	0	47 597
	29 943	86 588

31.12.2008. a seisuga oli deponeeritud lühiajalisi deposiite alla 3 kuulise tähtajaga:

- a) lühiajalisi kroonihoiuseid kommertsbankades tootlusega 5,70-6,25% (31.12.2007: 3,0-5,45%) summas 2 927 (31.12.2007: 4 430) tuhat krooni ja eurohoiuseid tootlusega 2,51-6,0% summas 26 171 (31.12.2007: 4 137) tuhat krooni; ning
- b) 2008. aasta lõpu seisuga Autolivi finantsturgude divis-

joni lühiajalisi deposiite deponeeritud ei olnud. Seisuga 31.12.2007 oli deponeeritud lühiajalisi eurohoiuseid tootlusega 4,754-5,175% summas 29 729 tuhat krooni.

Osakud on kajastatud õiglasest väärtusest muutustega läbi kasumiaruande, õiglasest väärtuse määramisel on kasutatud osakute turuväärtust.

2. Finantsvarad	31.12.2008	31.12.2007
Lühiajalised deposiidid tähtajaga üle 3 kuu	544 641	449 422
Intressikasvikudu	8 935	4 221
	553 576	453 643

31.12.2008. a seisuga oli deponeeritud lühiajalisi deposiite üle 3 kuulise tähtajaga:

- a) lühiajalisi kroonihoiuseid kommertsbankades 7,05-7,30% tootlusega summas 55 000 (31.12.2007: 0) tuhat krooni ja eurohoiuseid tootlusega 5,49-6,0% (31.12.2007: 4,4%) summas 311 740 (31.12.2007: 17 013) tuhat krooni; ning
- b) Autolivi finantsturgude divisjonis oli paigutatud lühiajalisi eurohoiuseid tootlusega 5,529-5,722% (31.12.2007: 5,018-5,327%) summas 154 901 (31.12.2007: 432 409) tuhat krooni ja kroonihoiuseid tootlusega 7,070% summas 23 000 (31.12.2007: 0) tuhat krooni.

Lühiajalised deposiidid tähtajaga üle 3 kuu on määratud õiglasest väärtusest muutusega läbi kasumiaruande kuna neid kasutatakse soodsatelt intressimäära kõikumistelt lühiajaliste kasumite teenimiseks. Selline määratlus on vastavuses ettevõtte investimisstrateegiaga teenimaks konkurentsivõimelist tulu likviidsetelt varadelt. Seetõttu kasutatakse mitmesuguseid tooteid, nagu erinevaid deposiite ning intressifondi osakuid. Neid tooteid käsitletakse ühtse kogumina ning nad on määratud õiglasest väärtusest muutustega läbi kasumiaruande. Kogu krediidiriski bilansikuupäeva seisuga väljendab deposiitide ning intressikasvikute summa (vt. tabel Finantsvarade ja finantskohustuste kategooriad).

Finantsvarade ja finantskohustuste kategooriad		Lisa	31.12.2008	31.12.2007
Hansapanga Intressifondi osakud	Õiglasest väärtusest muutustega läbi kasumiaruande	1	0	47 597
Lühiajalised deposiidid tähtajaga üle 3 kuu	Õiglasest väärtusest muutustega läbi kasumiaruande	2	544 641	449 422
Intressikasvikud	Õiglasest väärtusest muutustega läbi kasumiaruande	3	8 935	4 221
Laekumata arved ning reserv	Laenud ja nõuded	3	154 173	162 333
Muud lühiajalised nõuded	Laenud ja nõuded	3	271	420
Pikaajalised nõuded	Laenud ja nõuded	6	329	307
Finantskohustused	Amortiseeritud soetusmaksumus	10	89 256	138 761

RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANNE

Tuhandetes Eesti kroonides

3. Nõuded	31.12.2008	31.12.2007
Ostjatelt laekumata arved (mitte seotud osapooled)	108 176	113 786
Autoliv kontserni kuuluvate ettevõtete võlg (vt. lisa 24)	47 366	48 547
Ebatõenäoliselt laekuvad arved	-1 369	0
Muud lühiajalised nõuded	271	420
Käibemaksu ettemaks	1 203	4 578
	155 647	167 331

31.12.2008.a. seisuga on 100% ebatõenäoliselt laekuvatest arvetest seotud Vene autotööstuse firmaga OOO „TZK-GAZ“.

Klientide võlgnevus	31.12.2008	31.12.2007
Tähtpäev ees	136 110	158 212
Aegunud 30 päeva	10 904	3 791
Aegunud 60 päeva	3 951	79
Aegunud 90 päeva	1 836	64
Aegunud üle 90 päeva	2 741	187
	155 542	162 333

	31.12.2008	31.12.2007
Allahindlus 1. jaanuaril	0	-529
Allahindluse muutus (vt. lisa 18)	-1 369	119
Bilansist välja kantud allahindlus	0	410
Allahindlus 31. detsembril	-1 369	0

Tuhandetes Eesti kroonides

4. Ettemaksed	31.12.2008	31.12.2007
Ettemakstud tulevaste perioodide kulud	1 542	1 371
	1 542	1 371

Seisuga 31.12.2008 kui ka 31.12.2007 on ettemakstud kuludena kajastatud tulevaste perioodidega seotud tarkvaralitsentside tasud, kindlustusmaksed, ajakirjanduse tellimused jmt kulud.

Tuhandetes Eesti kroonides

5. Varud	31.12.2008	31.12.2007
Tooraine ja materjal	64 462	69 523
Lõpetamata toodang	18 136	17 476
Valmistoodang	17 870	18 735
Ettemaksed hankijatele	823	236
	101 291	105 970

RAAMATUPIDAMISE AASTARUANNE

Seoses varude realiseerimismaksumuse langemisega alla soetusmaksumuse on varusid alla hinnatud järgmiselt:

	2008	2007
Tooraine ja materjal	3 355	4 276
Lõpetamata toodang	107	354
Valmistoodang	261	2 752
	3 723	7 382

Allahinnatud varude bilansiline maksumus on 2 860 (2007: 2 406) tuhat krooni.

Tootmiseks ja realiseerimiseks kõlbmatuid materjale ning lõpetamata ja valmistoodangut on 2008. aastal maha kantud summas 1 450 (2007: 3 047) tuhat krooni.

2007.a allahinnatud varudest võeti 2008.a kasutusele materjale 3 120 (2007: 1 827) tuhande krooni väärtuses. Allahindluse tühistamine on kajastatud müüdud toodete kuludes.

Seisuga 31.12.2008 on kontserni varusid kolmandate osapoolte käes vastutaval hoiul bilansilise maksumusega 493 (31. detsember 2007: 413) tuhat krooni.

Tuhandetes Eesti kroonides

6. Pikaajalised nõuded	31.12.2008	31.12.2007
Antud laenud	329	307

Antud laenude all on kajastatud AS Norma töötajatele antud laenud:

Otstarve	Laenu saldo seisuga 31.12.07	S.h. lühiajaliseks klassifitseeritud	S.h. pikaajaliseks klassifitseeritud	2008.a. väljastatud laenud	2008.a. tagastatud/kustutatud laenud	Laenu saldo kokku 31.12.08	S.h.		Intressimäär %-des
							lühiajaliseks klassifitseeritud laen	pikaajaline	
Õppelaen	415	129	287	67	129	353	24	329	0
Muud	0	0	20	0	20	0	0	0	0
	435	129	307	67	149	353	24	329	

AS Norma on väljastanud kontserni töötajatele laene vastavuses kontsernisisesse laenureglemendiga. Laenud on tagatud kahe käenduslepinguga või kinnisvaraga.

Õppelaen ei ole diskonteeritud, sest juhatuse hinnangul ei ole diskonteerimise mõju kontserni majandustulemustele oluline.

Tuhandetes Eesti kroonides

7. Materiaalne põhivara	Maa ja ehitised	Masinad ja seadmed	Muu materiaalne põhivara	Lõpetamata ehitus ja etemaksed	KOKKU
Jääkmaksumus 31.12.2006	68 631	165 177	2 704	12 245	248 757
Soetamine	837	35 347	232	5 738	42 154
Müük ja mahakandmine	0	-759	0	0	-759
Ümberklassifitseerimine	0	12 245	0	-12 245	0
Allahindlus	0	-66	0	0	-66
Arvestatud kulum	-4 579	-54 329	-874	0	-59 782
Jääkmaksumus 31.12.2007	64 889	157 615	2 062	5 738	230 304
Soetamine	3 081	36 010	1 367	10 359	50 817
Müük ja mahakandmine	0	-146	0	0	-146
Ümberklassifitseerimine	0	5 738	0	-5 738	0
Arvestatud kulum	-4 659	-45 600	-778	0	-51 037
Jääkmaksumus 31.12.2008	63 311	153 617	2 651	10 359	229 938
Seisuga 31.12.2006					
Soetusmaksumus	98 237	485 530	8 042	12 245	604 054
Akumuleeritud amortisatsioon ja vara väärtuse langused	-29 606	-320 353	-5 338	0	-355 297
Seisuga 31.12.2007					
Soetusmaksumus	98 931	517 523	8 239	5 738	630 431
Akumuleeritud amortisatsioon ja vara väärtuse langused	-34 042	-359 908	-6 177	0	-400 127
Seisuga 31.12.2008					
Soetusmaksumus	102 012	551 663	9 607	10 359	673 641
Akumuleeritud amortisatsioon ja vara väärtuse langused	-38 701	-398 046	-6 956	0	-443 703

Tuginedes ajaloolisele kogemusele, eksperthinnangutele ning turul kujunenud komponentide hinnapakumiste praktikale otsustas AS Norma, et kasutatavad amortisatsiooninormid on teatud liiki seadmete jaoks liiga agressiivsed, ei peegelda seadmete tegelikku eluiga ja väärtust ning seetõttu ei ole tagatud tulude ja kulude vastavuse printsiip. Seetõttu otsustati alates 01.01.2008 muuta 55 seadme amortisatsiooninormi. Amortisatsiooninormi muutus suurendab AS Norma 2008. a kasumit 6,2 miljoni krooni võrra.

Aruandeperioodil põhivara allahindlusi ei teostatud. 2007. a. oli allahinnatud termoplastautomaat summas 66 tuhat krooni, mille soetusmaksumus oli 1 042 tuhat krooni.

Aruandeaasta amortisatsioonist 49 491 (2007: 58 188) tuhat krooni on kajastatud müüdüd toodete kuludena, 26 (2007: 26) tuhat krooni turustuskuludena, 298 (2007: 358) tuhat

krooni tootearenduskuludena ning 1 327 (2007: 1 210) tuhat krooni üldhalduskuludena (vt. lisad 15-18).

Kasutuses olev täielikult amortiseerunud materiaalse põhivara soetusmaksumus seisuga 31.12.2008 on 228 568 (2007: 192 347) tuhat krooni.

Lõpetamata ehituste (sh. paigaldamata seadmete) lõpetamiseks vajalik investeering 31.12.2008 seisuga on 2 588 tuhat krooni.

2008 aastal müüdüd ja mahakantud põhivara soetusmaksumus oli 7 607 (2007: 15 632) tuhat krooni, akumuleeritud kulum 7 461 (2007: 14 873) tuhat krooni ning müüdüd põhivara müügihind 342 (2007: 1 214) tuhat krooni.

RAAMATUPIDAMISE AASTARUANNE

Tuhandetes Eesti kroonides

8. Immateriaalne põhivara	Toote- ja tehnoloogia litsents	Tarkvara litsentsid	KOKKU
Jääkmaksumus 31.12.2006	13 442	376	13 818
Soetamine	0	333	333
Aasta jooksul arvestatud kulum	-2 241	-244	-2 485
Jääkmaksumus 31.12.2007	11 201	465	11 666
Soetamine	0	79	79
Aasta jooksul arvestatud kulum	-2 241	-252	-2 493
Jääkmaksumus 31.12.2008	8 960	292	9 252
Seisuga 31.12.2006			
Soetusmaksumus	22 402	6 551	28 953
Akumuleeritud amortisatsioon ja vara väärtuse langused	-8 960	-6 175	-15 135
Seisuga 31.12.2007			
Soetusmaksumus	22 402	6 665	29 067
Akumuleeritud amortisatsioon ja vara väärtuse langused	-11 201	-6 200	-17 401
Seisuga 31.12.2008			
Soetusmaksumus	22 402	6 743	29 145
Akumuleeritud amortisatsioon ja vara väärtuse langused	-13 441	-6 452	-19 893

2003.a. sõlmiti 10-aastase kehtivusega litsentsileping Autoliv Development AB-ga omandamiseks õiguse müüa klientidele Autoliv'is välja töötatud ja/või omanduses olevaid tooteid ning kasutada nende tootmiseks vastavat tehnoloogiat. Litsents võeti arvele immateriaalse põhivarana summas 22 402 tuhat krooni ja amortisatsiooniperioodiga 10 aastat, millest 31.12.2008 seisuga on veel järel 4 aastat.

Aruandeaasta amortisatsioonist 2 282 (2007: 2 383) tuhat krooni on kajastatud tootearenduskuludena ja 105 (2007: 102) tuhat krooni müüdüd toodete kuludena (vt. lisad 15, 17).

9. Kasutusrent

Kontsernil on kasutusrendilepingutega renditud sõidua autod.

Tuhandetes Eesti kroonides

	2008	2007
Makstud kasutusrendimakseid perioodi jooksul	1 533	1 341
Järgmiste perioodide kasutusrendimaksud mittekatkestatavatest rendilepingutest aasta lõpu seisuga:	1 800	2 433
s.h kuni 1 aasta	704	1 393
1-5 aastat	1 096	1 040

Kontsern on kasutusrendi tingimustel väljarentinud tootmis- ja kontoriruumid ja saanud sellest tulu:

	2008	2007
Tootmisruumid	282	847
Kontoriruumid	9	10
Parkla	5	5

Tuhandetes Eesti kroonides

10. Võlad	31.12.2008	31.12.2007
Hankijatele tasumata arved	44 349	71 138
Võlad töötajatele	32 489	31 321
Viitvõlad	7	4
Võlg kontserni ettevõttele (vt. lisa 24)	12 411	36 298
Maksud kohustused, s.h	10 353	10 124
Sotsiaalkindlustusmaksed	7 708	7 944
Üksikisiku tulumaks ja tulumaksuvõlg erisoodustustelt	2 408	1 909
Muud	237	271
Võlad kokku	99 609	148 885

Tuhandetes Eesti kroonides

11. Ettemaksud	31.12.2008	31.12.2007
Ostjate ettemaksud	408	815
	408	815

12. Lühiajalised eraldised

AS Norma esitas 08.12.2008.a Tööinspeksioonile taotluse töölepingute kollektiivseks lõpetamiseks 52 töötajaga 2009. a alguses. Töölepingute lõpetamise vajadus tuleneb Venemaa, Ukraina ja Lääne-Euroopa autotootjate müügi jätkuvast langusest, mis omakorda on põhjustanud AS Norma tootmismahdade olulise vähenemise ja seega ka tööjõu vähendamise vajaduse. Detsembrikuus täpsustunud prognooside

kohaselt ei ole 2009. aastal oodata tootmise taastumist endisel tasemel.

Seoses kulutustega, mis kaasnesid töötajate koondamisega, oli seisuga 31.12.2008 moodustatud restruktureerimiseraldis summas 2 803 tuhat krooni.

RAAMATUPIDAMISE AASTARUANNE

Tuhandetes Eesti kroonides

13. Aktsiakapital	31.12.2008	31.12.2007
Aktsiakapital nimiväärtuses (10 krooni aktsia)	132 000	132 000

AS Norma on emiteerinud 13,2 miljonit lihtaktsiat, mis annavad ühe hääleõiguse aktsia kohta. Kõikide aktsiate eest on täielikult tasutud. 2007.a. eest maksti dividende 66,0 miljonit krooni ehk 5 krooni aktsia kohta. 2008. a eest teeb juhatus samuti ettepaneku maksta dividende 66,0 miljonit krooni.

tali suurendada maksimaalselt 528 000 tuhande kroonini. AS Norma aktsionärid, kelle osalus ületab 5%, seisuga 31.12.2008:

Autoliv AB	51,0%
ING LUXEMBOURG S.A.	10,0%
Skandinaviska Enskilda Banken Ab kliendid	6,3%

Emaettevõtte võib ilma põhikirja muutmata oma aktsiakapi-

Puhaskasum aktsia kohta	2008	2007
Puhaskasum	137 218	105 928
Aktsiate keskmine arv (tuhandetes)	13 200	13 200
Puhaskasum aktsia kohta (EPS) kroonides	10,40	8,02

Emaettevõttel ei ole potentsiaalselt emiteeritavaid lihtaktsiaid, mistõttu on lahustatud puhaskasum aktsia kohta sama, mis tava puhaskasum aktsia kohta.

14. Segmentide informatsioon

Esmane segmenti vorm - Tootegruppide lõikes

Tuhandetes Eesti kroonides

	Auto-ohutusrihmad 2008	Auto-ohutus-süsteemid 2008	Muud tooted 2008	Jagamata	Kokku 2008	Auto-ohutusrihmad 2007	Auto-ohutus-süsteemid 2007	Muud tooted 2007	Jagamata	Kokku 2007
Konsolideeritud tulu	890 760	316 086	175 294	0	1 382 140	948 481	147 491	167 970	0	1 263 942
Konsolideeritud kulud	-716 108	-286 434	-110 168	-145 474	-1 258 184	-781 731	-133 715	-139 023	-105 252	-1 159 720
Segmenti tuleml	174 652	29 652	65 126	-145 474	123 956	166 750	13 776	28 947	-105 252	104 222
Segmenti varad kokku	328 450	53 952	36 056	663 060	1 081 518	326 663	57 310	56 962	616 245	1 057 180
Finantsvarad, raha ja pangakontod (va. nõuded)	0	0	0	583 519	583 519	0	0	0	540 231	540 231
Nõuded ja ettemaksud	104 191	40 881	9 372	3 074	157 518	115 229	40 016	7 736	6 028	169 009
Varud	84 334	4 110	12 847	0	101 291	79 521	6 093	20 356	0	105 970
Põhivara	139 925	8 961	13 837	76 467	239 190	127 692	11 201	28 870	74 207	241 970
Segmenti kohustused	61 931	18 780	9 528	12 581	102 820	93 328	27 209	16 597	12 566	149 700
Investeeringud	41 059	0	3 949	5 888	50 896	36 230	0	4 445	1 812	42 487
Amortisatsioonikulud	35 436	2 240	4 129	11 724	53 529	36 043	2 240	7 258	16 726	62 267
Põhivara allahindlus	0	0	0	0	0	58	0	8	0	66

Kontserni esmaseks segmendi vormiks on tegevusala segmendid ning teiseks segmendi vormiks on segmendid geograafilises lõikes.

Kontsernis valmistatavate toodete jaotuses on põhiosa autoohutusrihmal. Autoohutussüsteemide osa käibes ületas 2007. aasta lõpuks 10% ja on seetõttu välja toodud eraldi segmendina. Muud tooted ja teenused (auto turvassüsteemide komponendid, autodetailid, metallitööd, kinnisvara haldus jms.) moodustavad kogukäibest eraldivõetuna alla 10%.

Segmendi tulu on kontserni kasumiaruandes kajastatud otseselt segmendile omistatav tulu ja oluline osa kontserni tulust, mida saab põhjendatud alustel segmendile jaotada ning mis saadakse müügist kontsernivälisete klientidele või tehingutest sama kontserni teiste segmentidega.

Segmendi kulu on segmendi põhitegevusest tulenev otseselt segmendile omistatav kulu ja oluline osa kontserni kuludest, mida saab põhjendatud alustel segmendile jaotada, sealhulgas kulud, mis on seotud müügiga kontsernivälisete klientidele ja kulud, mis on seotud sama kontserni teiste segmentidega sooritatud tehingutega.

Segmendi kulude hulka ei kuulu üld- ja halduskulud ning muud kulud, mis tekivad kontserni tasandil ja on seotud kontserni kui tervikuga. Segmendile jaotatakse põhjendatud alustel ka kontserni tasandil tekkinud kulutusi, kui need on seotud segmendi põhitegevusega ja neid saab otseselt omistada segmendile.

Segmendi tulem on segmendi tulude ja segmendi kulude vahe.

Segmendi vara on see vara, mida segment põhitegevuses rakendab ja mida saab otseselt segmendi omaks pidada või põhjendatud alustel segmendile jaotada.

Segmendi vara on näiteks segmendi põhitegevuses kasutatav käibevara, materiaalne põhivara ja immateriaalne vara. Kui teatud amortiseerimiskulu arvatakse segmendi kulude hulka, arvatakse ka sellega seotud varaobjekt segmendi vara hulka. Segmendi vara hulka ei kuulu vara, mida kasutatakse kontserni üldvajadusteks või mida ei saa otseselt segmendile jagada. Segmendi vara hulka kuulub vara, mida jagavad kaks või enam segmenti, kui on olemas põhjendatud jaotusalus nende jaotamiseks.

Teisene segmendi vorm – Müügi jaotus klientide asukoha järgi

	2008	2007
Venemaa	743 035	536 310
Rootsi	506 207	613 889
Saksamaa	42 234	52 271
Rumeenia	18 366	0
Eesti	13 662	13 607
Tsehhi	13 192	11 785
Ukraina	10 524	9 285
Hispaania	6 961	1 931
Soome	6 397	6 511
Belgia	4 867	8 199
Prantsusmaa	4 685	4 486
Poola	3 518	3 613
Suurbritannia	935	956
Muud riigid	7 557	1 099
	1 382 140	1 263 942

Tuhandetes Eesti kroonides

RAAMATUPIDAMISE AASTARUANNE

Kontserni, välja arvatud Norma-Osvar ZAO, ülejäänud varud ja materiaalsed põhivarad asuvad Eestis. Norma-Osvar ZAO varad asuvad Vene Föderatsiooni territooriumil ja ettevõtte bilansimaht on 5 144 (2007: 7 360) tuhat krooni, sh põhivara väärtus on 602 (2007: 686) tuhat krooni.

Investeeringud põhivarasse antud segmenti vormi lõikes kajastuvad järgmiselt: Eesti 50 890 (2007: 42 465) tuhat krooni ja Venemaa 6 (2007: 22) tuhat krooni. Juhtkonna hinnangul ei erine segmentide vahelistes tehingutes kajastatavad hinnad oluliselt turuhindadest.

Tuhandetes Eesti kroonides

15. Müüdnud toodete kulu	2008	2007
Tooraine ja materjal	-865 552	-762 296
Personalikulud (vt. lisa 23)	-188 980	-171 226
Amortisatsioon (vt. lisad 7, 8)	-49 596	-58 290
Elekter, kütus, vesi	-19 236	-16 859
Remondikulud	-6 905	-6 432
Veoteenused	-24 831	-26 241
Muud teenused	-10 329	-9 175
Muud	-16 718	-22 479
	-1 182 147	-1 072 997

Tuhandetes Eesti kroonides

16. Turustuskulud	2008	2007
Personalikulud (vt. lisa 23)	-4 300	-3 225
Amortisatsioon (vt. lisa 7)	-26	-26
Veoteenused	-16 837	-14 530
Komisjonitasud	-1 348	-4 093
Reklaam	-97	-287
Lähetus	-437	-504
Muud teenused	-86	-81
Muud	-941	-5 821
	-24 072	-28 567

Tuhandetes Eesti kroonides

17. Tootearenduskulud	2008	2007
Personalikulud (vt. lisa 23)	-7 305	-8 262
VAZ arendusprojektidega seotud kulud	-1 592	-12 272
Katsetus- ja uurimistöökulud	-2 812	-4 040
Amortisatsioon (vt. lisad 7, 8)	-2 580	-2 741
Lähetuskulud	-295	-1 137
Muud teenused	-52	-251
Muud	-1 608	-1 758
	-16 244	-30 461

RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANNE

Tuhandetes Eesti kroonides

18. Üldhalduskulud	2008	2007
Personalikulud (vt. lisa 23)	-19 730	-18 369
Amortisatsioon (vt. lisa 7)	-1 327	-1 210
Remont	-236	-213
Reklaam, esindus	-1 008	-1 835
Lähetuskulud	-439	-583
Telefon, bürootarbed	-597	-595
Muud teenused	-8 949	-4 203
Kuluks kantud nõuete summa *	-1 369	113
Muud	-5 214	-4 966
	-38 869	-31 861

*2008. aastal on moodustatud ebatõenäoliselt laekuvate arvete allahindlus summas 1 369 (2007: allahindluse tühistamine summas 119) tuhat krooni, samas on lootusetuks kantud nõudeid kontsernis summas 0 (2007: 6) tuhat krooni.

Tuhandetes Eesti kroonides

19. Muud äritulud	2008	2007
Põhitootmisega mitteseotud müük	3 818	4 957
Kasum põhivara müügist	195	455
Kasum valuutakursside muutusest	2 004	0
Muud	463	35
	6 480	5 447

Tuhandetes Eesti kroonides

20. Muud ärikulud	2008	2007
Ühingute, liitude liikmemaksud	-119	-116
Annetused, kingitused	-408	-172
Põhitootmisega mitteseotud kulud	-2	-3
Kahjum valuutakursside muutustest	0	-924
Restruktureerimiseraldis (vt. lisa 12)	-2 803	0
Põhivara allahindlus (vt. lisa 7)	0	-66
	-3 332	-1 281

Tuhandetes Eesti kroonides

21. Finantstulud / -kulud	2008	2007
Finantstulud		
Hansapanga Intressifondi osakute õiglase väärtuse muutus	290	1 247
Deposiidiintressid	30 717	19 343
Võlakirjade intressid	0	55
Muud finantstulud	7	0
	31 014	20 645
Finantskulud		
Kahjum valuutakursside muutustest	-208	-292
Muud finantskulud	0	-32
	-208	-324

Tuhandetes Eesti kroonides

22. Tulumaks	2008	2007
Dividendide tulumaks	-17 544	-18 615
Tulumaksukulu	-17 544	-18 615

Kontserni tütarettevõtte ZAO Norma-Osvar asub ja on registreeritud Vene Föderatsiooni territooriumil, kus tulumaksu objektiks on aruandeaasta kasum. 31.12.2008 seisuga on Venemaal asuval tütarettevõttel edasikantavaid maksukahjumeid summas 915 (2007: 1 510) tuhat krooni, millelt tekib edasilükkunud tulumaksuvara. Antud majandusolukorras ei näe juhatus, et lähiaastatel (3 aastat) annaks edasilükkunud potentsiaalset tulumaksuvara olulisel määral realiseerida, mistõttu ei ole seda ka bilansis kajastatud.

Maksimaalne võimalik tulumaks dividendide maksmisel

Kontserni jaotamata kasum seisuga 31.12.2008 moodustas 833 498 (31.12.2007: 762 280) tuhat krooni. Maksimaalne võimalik tulumaksukohustuse summa, mis võiks kaasneda

kogu jaotamata kasumi väljamaksmisel neto dividendidena on 175 035 (31.12.2007: 160 079) tuhat krooni, seega oleks netodividendidena võimalik välja maksta 658 463 (31.12.2007: 602 201) tuhat krooni.

Potentsiaalse tulumaksukohustuse arvutamisel on aluseks võetud (1) maksumäär, mis kehtib 2009. a väljamakstavatele dividendidele ja (2) eeldus, et jaotatavad dividendid ja nendelt tekkiv tulumaks kokku ei ületaks jaotamata kasumi jääki vastavalt seisuga 31. detsember 2008 ja 2007.

Kui kontsern maksab 2008. a eest välja dividende summas 66,0 miljonit krooni (vt. lisa 13), siis kaasneb sellega tulumaksukohustus summas 17,5 miljonit krooni.

Tuhandetes Eesti kroonides

23. Personalikulud	2008	2007
Töötajate palgad	-169 412	-154 981
Sotsiaalmaksu kulud	-50 471	-45 709
Töötuskindlustusmaksu kulud	-432	-392
	-220 315	-201 082

Tuhandetes Eesti kroonides

24. Tehingud seotud osapooltega	2008	2007
Norma ost Autolivi kontserni ettevõtelt, sh.	411 616	279 892
toodangu ost	402 033	270 405
teenuste saamine	8 964	8 377
teenuste saamine emaettevõtelt	619	1 110
Uurimis- ja arendustegevuse üleandmine	6 414	7 785
Norma müük Autolivi kontserni ettevõtetele, sh.	565 641	661 113
toodangu müük	552 572	648 524
teenuste osutamine	13 069	12 499
teenuste osutamine emaettevõttele	0	90
Advokaadibüroo Tark & Co teenuste müük AS-le Norma	833	265
	31.12.2008	31.12.2007
Nõue Autolivi kontserni ettevõtetele (vt. lisa 3), sh.	47 366	48 547
nõue emaettevõttele	0	0
Kohustus Autolivi kontserni ettevõtetele (vt. lisa 10), sh.	12 411	36 298
kohustus emaettevõttele	36	559
Lühiajaline deposiit Autoliv AB finantsturgude divisjonis (vt. lisad 1, 2)	177 901	462 138
Kohustus Advokaadibüroole Tark & Co	0	136

2008. aasta jooksul soetas kontsern Autoliv AB finantsturgude lühiajalisi deposiite summas 35 000 (2007: 46 296) tuhat eurot ja 23 000 (2007: 0) tuhat krooni. Saadud tulu investeringust 2008.a oli 18 109 (2007: 18 031) tuhat krooni, mis on kajastatud deposiidiintressina lisas 21.

Nõuded ja kohustused Autoliv kontserni ettevõtete vastu/ ees on tagamata ja ei kannu intresse, kuna tegemist on tavapärase maksetähtaegadega, v.a. eelmises lõigus kirjeldatud deposiidid.

AS Norma juhatusele aasta jooksul makstud töötasu on 11 326 (2007: 8 567) tuhat krooni ja nõukogu liikmetele 744 (2007: 744) tuhat krooni. Aktsioptsioone või muid soodustusi nõukogu ja juhatuse liikmetele eraldatud ei ole. Juhatuse liikme lepingu alusel on töösuhte lõpetamisel ettenähtud hüvitis suuruses 0 kuni 12 kuu töötasu, sõltuvalt lepingu lõpetamise tingimustest. Maksimaalne võimalik hüvitis arvestades kõikide juhatuse liikmete lepinguid oleks 4 753 tuhat krooni.

Kontserni töötajatele antud laenud on avaldatud lisas 6.

25. AS Norma kontserni põhilised finantsriskid

Kontserni põhilisteks finantsinstrumentideks on raha ning lühiajalised deposiidid. Nende instrumentide eesmärk on rahastada kontserni põhitegevust. Kontsernil on ka muid finantsinstrumente nagu näiteks põhitegevusest tekkivad nõuded deebitoridele ning kohustused kreditoridele.

Kontserni kohustused piirduvad võlgadega hankijate ees ning muude lühiajaliste kohustustega, laenukohustusi ega muid finantsinstrumente kohustuste hulgas ei ole.

Kontsern on eksponeeritud turu-, krediidi- ja likviidsusriskile. Riskide juhtimise eest vastutab AS Norma juhatuse viies ellu ja järgides AS Norma nõukogu poolt tehtud otsuseid ja kinnitatud printsiipe.

Tururisk

Tururisk on risk, et finantsinstrumendi tuleviku rahavoo õiglane väärtus on kõikuv turuhinna muutuse tõttu. Turuhinnad sisaldavad kolme tüüpi riske: intressi-, valuuta ja väärt-paberite turuhinna riski.

Intressirisk

AS Norma ei kasuta finantseerimiseks võõrkapitali ja seetõttu ei ole kontsernil intressi kandvaid kohustusi, mille tuleviku rahavoo õiglane väärtus võiks saada mõjutatud turgudel toimuvast intresside muutustest. Kontsernil puuduvad varad, mille väärtus sõltuks ujuvatest intressimääradest. Küll aga on kontsernil fikseeritud intressimääradega deposiidid, mille määr sõltub deponeerimise hetkel kehtivatest turu intressimääradest.

Valuutarisk

Valuutarisk on risk, et finantsinstrumendi tuleviku rahavoo õiglane väärtus muutub valuutakursi muutuse tõttu. Kontserni eksponeeritus valuutariskile seostub eelkõige põhi-tegevusega (tulud ja kulud on valdavalt erinevas valuutas kontserni funktsionaalsest valuutast) ja välismaal asuvasse tütarettevõtjasse tehtud netoinvesteeringutega.

2008. aastal AS Norma kontserni käibest moodustas eksport

98,8% (2007: 98,9%) ja olulisem müügivaluuta oli euro. Kontserni kulud olid põhiliselt Eesti kroonides, eurodes, Rootsi kroonides ja Venemaa rublades. Valuutariski maandamiseks on põhilised ostu- ja müügilepingud viidud euro alusele. Teiste valuutade riskid on maandatud kas sissetulevate ja väljaminevate rahavoogude ühtlustamisega või lepinguliste maksete sidumisega euro kursiga.

Kontserni Venemaal asuva tütarettevõtja netovarade väärtus on madal (2008: 157,6; 2007: 108,1 tuhat krooni) ja nende valuutariski maandamine ei ole ökonoomne.

Lühiajalised vahendite paigutused on tehtud hajutatult Eesti kroonis ja euros.

Kontsern ei ole valuutariski maandamiseks riskimaandamis-instrumente soetanud.

Kontserni valuutaposisioonid

Raha tuhandetes

31.12.2008						
Finantsvarad	EEK	EUR	SEK	USD	RUB	Kokku
Rahakontod	3 213	1 673	329	-	228	-
Lühi- ja pikaajalised investeeringud	78 000	29 824	-	-	-	-
Lühi- ja pikaajalised nõuded	4 388	9 998	98	119	6 930	-
	85 601	41 495	427	119	7 158	-
Finantskohustused	58 421	2 320	3 082	33	309	-
Neto valuutaposisioon	27 180	39 175	-2 655	86	6 849	-
Neto valuutaposisioon tuhandetes kroonides	27 180	612 956	-3 794	955	2 589	639 886
Valuutaposisiooni reaalne positiivne muutus, %*	-	-	-21%	28%	22%	-
Valuutaposisiooni reaalne negatiivne muutus, %*	-	-	21%	-28%	-22%	-
Mõju kasumile, tuhandetes kroonides	-	-	781	272	581	1 633
Mõju kasumile, tuhandetes kroonides	-	-	-781	-272	-581	-1 633

* - parimaks ennustatavaks valuutaposisiooni muutuseks 2009. aastal on peetud antud valuuta tegelikku kõikumist 2008. aastal.

Raha tuhandetes

31.12.2007						
Finantsvarad	EEK	EUR	SEK	USD	RUB	Kokku
Rahakontod	52 446	2 160	1	-	792	-
Lühi- ja pikaajalised investeeringud	-	28 723	-	-	-	-
Lühi- ja pikaajalised nõuded	39 662	8 190	153	-	8 716	-
	92 108	39 073	154	0	9 508	-
Finantskohustused	29 600	7 009	5 279	60	285	-
Neto valuutaposisioon	62 508	32 064	-5 125	-60	9 223	-
Neto valuutaposisioon tuhandetes kroonides	62 508	501 693	-8 582	-644	4 009	558 984
Valuutaposisiooni reaalne positiivne muutus, %	-	-	-5%	-15%	5%	-
Valuutaposisiooni reaalne negatiivne muutus, %	-	-	5%	15%	-5%	-
Mõju kasumile, tuhandetes kroonides	-	-	429	97	200	726
Mõju kasumile, tuhandetes kroonides	-	-	-429	-97	-200	-726

Väärtpaberite turuhinna risk

Investeeringud noteeritud ja noteerimata väärtpaberitesse on avatud väärtpaberite turuhinna tuleviku kõikumistest tulenevale riskile. AS Norma investeeringute hulka ei kuulu aruandeperioodi lõpul väärtpabereid.

Krediidirisk

Krediidirisk väljendab potentsiaalset kahju, mis tekib äripartnerite suutmatuse läbi täita endale finantsinstrumendi või kliendilepinguga võetud kohustusi. Kontsern on avatud krediidiriskile eelkõige oma põhitegevuse (klientidelt laekumata arved) ja finantseerimistegevuse (deposiidid) kaudu.

Laekumata arvete risk

Eelkõige omab tähtsust klientide võime tasuda neile tarnitud kauba eest. Ärikrediiti võimaldatakse põhiliselt ainult oma pikaajalistele koostööpartneritele. Tagamaks rahade laekumist suurte püsiklientidelt, jälgitakse ja analüüsitakse pidevalt nende finantsolukorda ning likviidsust. Vajaduse korral nõutakse pangagarantiide esitamist maksete tagamiseks. Ühekordsete tehingute ja uute klientide puhul on nõutav kas ettemaks või akreditiiv.

Ebatõenäoliselt laekuvate arvete katteks moodustatakse allahindlus. Allahindlus sisaldab kõiki võlgnevusi, mille tasumisega seoses on vastaspoolega tekkinud lahkarvamusi ja võlgnevusi, mis juhtkonnale teadaolevalt võivad jääda laekumata.

Oluliseks krediidiriskiks on kontsernis läbi aegade loetud Venemaa ja Ukraina klientidega seotud riski. 31.12.2008 seisuga oli nõuete summa Venemaa ja Ukraina klientidele 101 792 (31.12.2007: 92 006) tuhat krooni. Jaanuaris 2009. a. laekus sellest summast 54 838 tuhat krooni. Tähtaja ületanud Venemaa ja Ukraina klientidelt laekumata arved ulatusid aruandeperioodi lõpul 17 691 tuhande kroonini, sellest 3 393 tuhande krooni väärtuses oli tähtaja enam kui 90 päeva võrra ületanud arveid. Jaanuaris 2009.a. laekus sellest summast 2 202 tuhat krooni. Allahindlus moodustas aruandeperioodi lõpus 1 369 (31.12.2007: 0) tuhat krooni.

Deposiidide ja teiste finantsinstrumentide krediidirisk

Pankade ja Autolivi finantsturgude divisjoniga seotud krediidiriski juhtimine toimub vastavalt AS Norma nõukogu poolt heaks kiidetud rahahaldamise printsiipidele: vahendite investimistehingud tehakse üksnes nõukogu poolt heaks kiidetud osapooltega neile kinnitatud krediidilimiidi piires (ühegi osapoole limiit ei ületa 1/3 kõigist paigutatavatest vahenditest). Limiidid on kehtestatud minimeerimaks riski kontsentratsiooni ja seega vähendamaks potentsiaalset kahju võimalikust teise osapoole suutmatusest oma kohustusi täita.

Likviidsusrisk

Likviidsuse jälgimisel võetakse arvesse finantsinvesteeringute ja –varade (nõuded klientidele ja muud nõuded) laekumise tähtaegu nagu ka planeeritud rahavoogusid äritegevusest. Kontsernil ei olnud 31.12.2008.a. seisuga kohustusi

(välja arvatud puhkusereserv), mille maksetähtaeg oleks enam kui kaks kuud. Kuna kontserni raha ja likviidsete väärt-paberite osatähtsus ulatub 50% -ni varadest, ei hinda juht-kond ettevõtte likviidsusriski oluliseks. Vaata ka lisasid 10 ja 11.

Kapitali juhtimine

Kontserni kapital koosneb aktsiakapitalist (132 000 tuhat krooni), kohustuslikust reservist (13 200 tuhat krooni) ja jaotamata kasumist (31.12.2008: 833 498 tuhat krooni; 31.12.2007: 762 280 tuhat krooni). Kapitali juhtimise eesmärk on tagada kontsernile tugev bilanss toetamaks igapäevast ärite-gevust ja ettevõtte strateegilist arengut. Autotööstuse tsükli-lisuse tõttu saab edukas olla finantsiliselt tugev ja sõltumatu allhankija. AS Norma unikaalne turupositsioon, kus suur osa käibest on seotud Vene ja Ukraina turuga, mille likviidsus on väga kõikuv, nõuab kapitali juhtimisel täiendavat tähelepanu. Komponentide tootmine, mille arendamine on kontserni üks strateegilisi eesmärke, on kapitalimahukas tootmisharu. Kontsern ei kasutanud võõrkapitali. Investeeringud taastoot-misse ja arengusse tehti omakapitali arvel.

Teenitud kapitali jagamiseks aktsionäridele maksab AS Norma iga-aastaselt dividende, aktsiate tagasiostu ei ole kasutatud aktsia vähese kaubeldavuse tõttu turul. Otsus

dividendide maksmise kohta tehakse juhtkonna poolt võttes arvesse majanduskeskkonna arengut Eestis ja sihtturgudel , kontserni majandustulemusi ja arenguplaane.

Õiglane väärtus

Juhtkonna hinnangul ei erine kontserni finantsvarade ja –kohustuste õiglane väärtus oluliselt nende bilansilisest väärtusest. Õiglane väärtus on määratud raha (k.a. tähtajalised deposiidid), võlakirjade ning muude nõuete ja kohustuste puhul diskonteeritud rahavoogude meetodil.

26. Bilansipäevajärgsed sündmused

AS Norma esitas Tööinspeksioonile taotluse töölepingute kollektiivseks ülesütlemiseks 111 töötajaga. Töölepingute kollektiivse ülesütlemise vajadus on põhjustatud globaalse autotööstuse süvenevast kriisist. Venemaa, Ukraina ja Lääne-Euroopa autotootjate müük väheneb jätkuvalt. Kaasnevalt on langenud nõudlus meie toodangu järele, mis on põhjustanud AS Norma tootmismahutade olulise vähenemise. Jaanuaris täpsustunud prognooside kohaselt tootmine endises mahus 2009. aasta esimese poolaasta jooksul ei taastu.

27. AS NORMA (emaettevõtte) konsolideerimata põhjaruanded

Emaettevõtte konsolideerimata põhjaruannete esitamine on nõutud Eesti raamatupidamise seadusega, aga ei ole nõutud osana konsolideeritud raamatupidamise aastaaruandest, mis on koostatud kooskõlas rahvusvaheliste finantsaruand-

luse standarditega nagu need on vastu võetud Euroopa Liidu poolt. Need konsolideerimata põhjaruanded ei ole emaettevõtte eraldiseisvad finantsaruanded IAS 27 (Konsolideeritud ja konsolideerimata finantsaruanded) mõistes.

AS Norma (emaettevõtte) bilanss

Tuhandetes Eesti kroonides

Aktiva (vara)	31.12.2008	31.12.2007
Käibevara		
Raha ja pangakontod	29 857	86 244
Finantsvarad	553 576	453 643
Nõuded	157 902	170 652
Ettemaksud	1 332	1 087
Varud	100 899	104 634
Käibevara kokku	843 566	816 260
Põhivara		
Pikaajalised finantsinvesteeringud	24	24
Pikaajalised nõuded	329	307
Materiaalne põhivara	229 335	229 618
Immateriaalne põhivara	9 252	11 666
Põhivara kokku	238 940	241 615
Aktiva (vara) kokku	1 082 506	1 057 875
Passiva (kohustused ja omakapital)		
Kohustused		
Lühiajalised kohustused		
Võlad	100 326	148 761
Ettemaksud	402	809
Lühiajalised eraldised	2 803	0
Lühiajalised kohustused kokku	103 531	149 570
Kohustused kokku	103 531	149 570
Omakapital		
Aktsiakapital nominaalväärtuses	132 000	132 000
Kohustuslik reservkapital	13 200	13 200
Jaotamata kasum	833 775	763 105
Omakapital kokku	978 975	908 305
Passiva (kohustused ja omakapital) kokku	1 082 506	1 057 875

RAAMATUPIDAMISE AASTARUANNE

AS Norma (emaettevõtte) kasumiaruanne

Tuhandetes Eesti kroonides

	2008	2007
Müügitulu	1 378 560	1 261 155
Müüdüd toodangu kulu	-1 181 028	-1 071 784
Brutokasum	197 532	189 371
Turustuskulud	-24 378	-29 001
Tootearenduskulud	-16 243	-30 427
Üldhalduskulud	-36 461	-29 800
Muud äritulud	6 291	5 071
Muud ärikulud	-3 332	-1 055
Ärikasum	123 409	104 159
Finantstulud	31 014	20 645
Finantskulud	-208	-324
Kasum enne maksustamist	154 215	124 480
Tulumaks	-17 544	-18 615
Aruandeaasta kasum	136 670	105 865

AS Norma (emaettevõtte) omakapitali muutuste aruanne

Tuhandetes Eesti kroonides

	Aktiivkapitali nominaalväärtuses	Kohustuslik reservkapital	Jaotamata kasum	Kokku omakapital
31.12.2006	132 000	13 200	714 168	859 368
Ühinemine tütarettevõttega			9 072	9 072
Dividendid	-	-	-66 000	-66 000
Aruandeaasta kasum	-	-	105 865	105 865
31.12.2007	132 000	13 200	763 105	908 305
31.12.2007	132 000	13 200	763 105	908 305
Dividendid	-	-	-66 000	-66 000
Aruandeaasta kasum	-	-	136 670	136 670
31.12.2008	132 000	13 200	833 775	978 975

Vastavalt Äriseadustiku nõuetele moodustab kohustuslik reservkapital 10% aktiivkapitalist. Kohustuslikku reservkapitali võib kasutada eelmiste perioodide kahjumite katmiseks või aktiivkapitali suurendamiseks. Kohustuslikust reservkapitalist ei tehta väljamakseid aktsionäridele.

Emaettevõtte korrigeeritud konsolideerimata omakapital on seisuga 31. detsember järgmine:

	2008	2007
Emaettevõtte konsolideerimata omakapital	978 975	908 305
Tütarettevõtte bilansiline väärtus emaettevõtte konsolideerimata bilansis (miinus)	-24	-24
Tütarettevõtte väärtus arvestatuna kapitaliosaluse meetodil (pluss)	-254	-801
Kokku	978 697	907 480

AS Norma (emaettevõtte) rahavoogude aruanne

Tuhandetes Eesti kroonides

Rahavood äritegevusest	2008	*2007
Puhaskasum	136 670	105 865
Intressitulu	-31 010	-20 613
Kahjum valuutakursi muutusest	207	292
Realiseerimata kasum valuutakursi muutusest	-485	-114
Tulumaksukulu	17 544	18 615
Kasum materiaalse põhivara likvideerimisest	-195	-455
Materiaalse ja immateriaalse põhivara amortisatsioon	53 403	62 136
Põhivara allahindlus	0	66
Äritegevusega seotud käibevarade vähenemine	15 988	-46 215
Kohustuste vähenemine	-45 407	18 121
Rahavood äritegevusest kokku:	146 715	137 698
Rahavood investeerimisest		
Materiaalse põhivara müük	342	1 214
Materiaalse ja immateriaalse põhivara soetamine	-50 854	-42 465
Väljaantud laenud	-67	-90
Tagasisaadud laenud	149	184
Finantsvarade soetamine	-1 070 763	-724 370
Finantsvarade müük	975 544	690 501
Saadud intressid	26 298	19 626
Rahavood investeerimisest kokku:	-119 351	-55 400
Rahavood finantseerimisest		
Dividendide tulumaksu tasumine	-17 544	-18 615
Makstud dividendid	-66 000	-66 000
Rahavood finantseerimisest kokku:	-83 544	-84 615
Neto rahavoog	-56 180	-2 317
Muutused rahas ja raha ekvivalentides		
Raha ja raha ekvivalendid perioodi alguses:	86 244	88 853
Juurdekasv	-56 180	-2 317
Valuutakursi vahe	-207	-292
Raha ja raha ekvivalendid perioodi lõpuks, sh.:	29 857	86 244
raha ja pangakontod ning tähtajalised deposiidid tähtajaga kuni 3 kuud	29 857	38 646
Intressifondi osakud	0	47 598

* 2008. aastal on muudetud esitusviisi ning rahavood äritegevusest algavad puhaskasumist.

Ernst & Young Baltic AS
Rävala 4
10143 Tallinn
Eesti

Tel.: +372 611 4610
Faks: +372 611 4611
Tallinn@ee.ey.com
www.ey.com/ee

Äriregistri kood 10877299
KMKR: EE 100770654

Ernst & Young Baltic AS
Rävala 4
10143 Tallinn
Estonia

Tel.: +372 611 4610
Faks: +372 611 4611
Tallinn@ee.ey.com
www.ey.com/ee

Code of legal entity 10877299
VAT payer code EE 100770654

SÖLTUMATU AUDIITORI JÄRELDUSOTSUS

AS Norma aktsionäridele

Oleme auditeerinud AS Norma konsolideeritud raamatupidamise aastaaruannet, mis sisaldab bilanssi seisuga 31. detsember 2008 ning eeltoodud kuupäeval lõppenud majandusaasta kasumiaruannet, omakapitali muutuste aruannet ja rahavoogude aruannet, aastaaruande koostamisel kasutatud peamiste arvestuspõhimõtete kokkuvõtet ning muid selgitavaid lisasid. Auditeeritud raamatupidamise aastaaruanne lehekülgedel 25-54 on lisatud käesolevale järeldusotsusele.

Juhatuse kohustused raamatupidamise aastaaruande osas

Juhatuse kohustuseks on raamatupidamise aastaaruande koostamine ning õiglane esitamine kooskõlas rahvusvaheliste finantsaruandluse standarditega, mis on vastu võetud Euroopa Liidu poolt. Selle kohustuse hulka kuulub asjakohase sisekontrollisüsteemi kujundamine ja töös hoidmine, mis tagab raamatupidamise aastaaruande korrektse koostamise ja esitamise ilma pettustest või vigadest tulenevate oluliste väärkajastamisteta, asjakohaste arvestuspõhimõtete valimine ja rakendamine ning antud tingimustes põhjendatud raamatupidamislike hinnangute tegemine.

Audiitori kohustused

Meie kohustuseks on avaldada auditi põhjal arvamust raamatupidamise aastaaruande kohta. Viisime auditi läbi kooskõlas rahvusvaheliste auditeerimisstandarditega. Need standardid nõuavad, et me oleme vastavuses eetikanõuetega ning et me planeerime ja viime auditi läbi omandamiseks põhjendatud kindlustunde, et raamatupidamise aastaaruanne ei sisalda olulisi väärkajastamisi.

Audit hõlmab raamatupidamise aastaaruandes esitatud arvnaõtjate ja avalikustatud informatsiooni kohta auditi tõendusmaterjali kogumiseks vajalike protseduuride läbiviimist. Nende protseduuride hulk ja sisu sõltuvad audiitori otsustustest, sealhulgas hinnangust riskidele, et raamatupidamise aastaaruanne võib sisaldada pettustest või vigadest tulenevaid olulisi väärkajastamisi. Asjakohaste auditi protseduuride kavandamiseks võtab audiitor nende riskihinnangute tegemisel arvesse õige ja õiglase raamatupidamise aastaaruande koostamiseks ja esitamiseks juurutatud sisekontrollisüsteemi, kuid mitte selleks, et avaldada arvamust sisekontrolli tulemuslikkuse kohta. Audit hõlmab ka kasutatud arvestuspõhimõtete asjakohasuse, juhatuse poolt tehtud raamatupidamislike hinnangute põhjendatuse ja raamatupidamise aastaaruande üldise esituslaadi hindamist.

Usume, et kogutud auditi tõendusmaterjal on piisav ja asjakohane meie arvamuse avaldamiseks.

Arvamus

Meie arvates kajastab lisatud konsolideeritud raamatupidamise aastaaruanne kõigis olulistel osades õiglaselt AS Norma finantsseisundit seisuga 31. detsember 2008 ning sellel kuupäeval lõppenud majandusaasta finantstulemust ja rahavoogusid kooskõlas rahvusvaheliste finantsaruandluse standarditega, mis on vastu võetud Euroopa Liidu poolt.

Järeldusotsus muude juriidiliste ja regulatiivsete nõuete osas

Meie audit on läbi viidud eesmärgiga avaldada arvamust konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande kohta. Finantsinformatsioon AS Norma kui emaettevõtte kohta on esitatud lisa 27, mis on nõutud Eesti Raamatupidamise seadusega, aga ei ole nõutud osana konsolideeritud raamatupidamise aastaaruandest, mis on koostatud kooskõlas rahvusvaheliste finantsaruandluse standarditega nagu need on vastu võetud Euroopa Liidu poolt. Nimetatud finantsinformatsiooni osas on rakendatud konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande auditeerimise protseduure ja olulisust ning meie arvates on täiendav finantsinformatsioon koostatud kõigis olulistel osades kooskõlas Eesti hea raamatupidamise tavaga ja arvestades konsolideeritud raamatupidamise aastaaruannet tervikuna.

Tallinn, 06. märts 2009

Hanno Lindpere
Ernst & Young Baltic AS

Märt Martin Arengu
Vastutatud audiitor

MAJANDUSAASTA KASUMIJAOTAMISE ETTEPANEK

2008.a. AS Norma puhaskasum on 137 218 728 EEK (8 769 875 EUR).

Nõukoguga kooskõlastatud ettepanek on suunata 2008.a. puhaskasum eelmiste aastate jaotamata kasumisse.

Ühtlasi teeb juhatus ettepaneku maksta eelnevate aastate jaotamata kasumi arvelt aktsionäridele korralisi dividende 50% aktsia nimiväärtusest summas 66 000 000 krooni, ehk 5 krooni aktsia kohta ehk 4 218 169 EUR (0,32 EUR aktsia kohta).

Dividendiõiguslike aktsionäride nimekirja fikseerimise kuupäeva otsustab aktsionäride üldkoosolek.

Juhatus ettepaneku kohaselt dividendidele õigust omavate aktsionäride nimekiri fikseeritakse 26.05.2009.a. seisuga kell 23.59.

JUHATUSE JA NÕUKOGU ALLKIRJAD 2008.A. MAJANDUSAASTA ARUANDELE

AS Norma nõukogu on tutvunud juhatuse poolt koostatud majandusaasta aruandega, mis koosneb tegevusaruandest, konsolideeritud raamatupidamise aastaaruandest, kasumi jaotamise ettepanekust ja sõltumatu audiitori järeldusotsusest, ja heaks kiitnud majandusaasta aruande esitamise aktsionäride üldkoosolekule.

Käesolevaga kinnitame AS-i Norma 2008.a konsolideerimisgrupi majandusaasta aruandes esitatud andmete õigsust:

Halvar Jonzon
Nõukogu esimees

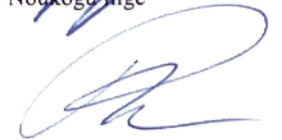
Lef Berntsson
Nõukogu liige

Pär Malmhagen
Nõukogu liige

Toomas Tamsar
Nõukogu liige

Raivo Erik
Nõukogu liige

Aare Tark
Nõukogu liige

Peep Siimon
Juhatusesimees

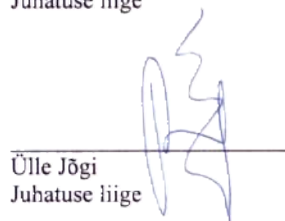
Garri Krieger
Juhatuseliige

Ivar Aas
Juhatuseliige

Peeter Tõniste
Juhatuseliige

Ülle Jõgi
Juhatuseliige

Sander Annus
Juhatuseliige

24. märts 2009. a

Üle 10% aktsiaid omavate aktsionäride nimekiri, seisuga 31.12.2008

Konto Nr.	Nimi	Reg. nr.	Adress	Linn	Maa	Indeks	Saldo	Osalus %-des
99100462449	AUTOLIV AB	556036-1981	BOX 70381	STOCKHOLM	Sweden	SE-10724	6732000	51
99100459960	ING LUXEMBOURG S.A.	1960 22 00151	52 ROUTE D'ESCH	LUXEMBOURG	Luxembourg	L-2965	1320001	10,0

Müügitulu EMTAK'i järgi

Müügitulu EMTAK'i järgi vastavalt Äriseadustiku §4 lõige 6 alusel kehtestatud Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatorile:

C		Töötlev tööstus (tuhandetes kroonides)			
NACE	EMTAK	Müügitulu 2008 (kontsern)	Müügitulu 2008 (emaettevõte)	Müügitulu 2007 (kontsern)	Müügitulu 2007 (emaettevõte)
29.32	2932	1 382 140	1 378 560	1 263 942	1 261 155
	29321	1 382 140	1 378 560	1 263 942	1 261 155

AS NORMA 2008. A MAJANDUSAASTA ARUANNE

Juriidiline aadress:	Laki 14 10621 Tallinn
Äriregistri nr.	Eesti Vabariik 10043950
Telefon:	+372 6 500 442
Faks:	+372 6 500 134
Audiitor:	Ernst & Young Baltic AS
Aruandeaasta algus ja lõpp:	01.01.2008-31.12.2008

Laki 14
10621 Tallinn, Eesti
Tel. +372 6500 442
Faks +372 6500 134
norma@autoliv.com

www.norma.ee